העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת במדבר וחג השבועות תשע"ג

גליון רכ"ח שנה שביעית

לע"נ
הגלמוד ר' פסח לייב בן אליעזר ז"ל
נלב"ע י' סיון תשע"א

ומבקשים בזאת מכל מי שיכול לגמול עמו 'חסד של אמת', ללמוד לעילוי נשמתו משנה אחת, פרק תהלים אחד או אפילו ליתן פרוטה לזכותו.

ובודאי יבורך על כך מפי בעל הברכות, שאף יוסיף ויתן לו שכר עד אין קץ ושיעור.

דבר תורה

"וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ הַנִּצָּב עַל הַקּוֹצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת". רות ב' ה'.

איתא בשבת קי"ג ב', "ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת. וכי דרכו של בעז לשאול בנערה (כל נערות שרואה היה דרכו לישאל מי הן, אם כן מסתכל בהן היה - רש"י). אמר רבי אלעזר, דבר חכמה ראה בה, שני שבלין לקטה, שלשה שבלין אינה לקטה (כשהיא רואה שני שבלין שנפלו מן הקוצרים, לוקטתן, אבל שלש שוכבות יחד, אין לוקטתן, דהכי היא מתניתין, שני שבלים לקט, שלשה אינו לקט - רש"י). במתניתא תנא, דבר צניעות ראה בה, עומדות מעומד (שבלים עומדות ששכח בועז, לוקטת מעומד, דשכחת קָמָה נמי הוי שכחה - רש"י), נופלות מיושב (אותן שנשרו מן הקוצרים, לוקטת מיושב, ואינה שחה ליטלן משום צניעות)". וכן פרש"י על הפסוק.

והנה דברי הגמרא הללו צריכים תלמוד מכמה פנים. ראשית, שפשטות דברי הגמ' שבעז ראה ברות דבר שונה מכל המלקטות האחרות, שרק היא זו שנהגה כדין שלקחה שני שבלין והשאירה שלשה, לכאורה משמע שכל המלקטין האחרים לקחו שלא כדין ועשקו וגזלו את בעז, והוא לא כ"כ מסתבר. עוד צריך להבין, שאם אכן כך שרות היתה היחידה שנהגה כדת של תורה ולא גזלה את בעל השדה, מדוע זה נחשב כ'דבר חכמה', וכי לקיים את מצוות התורה נחשב כדבר חכמה [יעויין בב"ח שם אות ג' שכותב "נ"ב פירוש דבר הלכה"].

שנינן בפאה (פ"ו מ"ה), "שני עומרים שכחה שלשה אינו שכחה... שני שבלין לקט ושלשה אינן לקט כדברי ב"ה, ועל כולן ב"ש אומרים שלשה לעניים וארבעה לבעל הבית". ובירושלמי (פ"ו ה"ד, דף ל' א') איתא, "א"ר אבון, טעמייהו דב"ש [דכתיב] (דברים כ"ד י"ט), לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה. טעמייהו דב"ה [דכתיב] (ויקרא י"ט י'), לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם. א"ר מנא, שניהם מקרא אחד דרשו, לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה, ב"ש אומרים לעניים וב"ה אומרים לבע"ה". והיינו שלרב אבון טעמם של ב"ש הוא, שהיות ובפסוק מוזכרים שלשה, גר יתום ואלמנה, על כן יש ללמוד ששלשה עומרים או שבלין נחשבים כשכחה ולקט, ואילו טעמם של ב"ה הוא, שהיות ובפסוק אחר מוזכרים רק שנים, עני וגר, על כן יש ללמוד שרק שני עומרים או שבלין נחשבים כשכחה וכלקט.

והנה יש לדון בדברי ב"ה הללו שהם סוברים שרק שנים זה שכחה ולקט, מה הדין אם יבוא בפנינו אחד שיש בו ג' סיבות שונות שמחמתם מותר לו לקחת מתנות עניים, כגון 'גיורת אלמנה עניה', האם ב"ה יודו לב"ש שמותר לה לקחת שלושה או לאו. דיש לומר שכלפי אחד כזה יש שלוש חיובי עזיבה, ועל כן מותר לו לקחת גם שלשה.

עפ"ז כותב המהרש"א בח"א, שזהו ה'דבר חכמה' שבעז ראה ברות, שהיות והיא היתה גם עניה גם אלמנה וגם גיורת, הרי שהיה לה מקום לומר שאפילו לבית הלל היא מותרת לקחת שלשה, ובכל אופן היא לקחה רק שנים כדי "שלא תהיה נחשבת לג' המדוכים האלה".

ועדיין צריך ביאור מה ה'דבר חכמה' שיש במעשיה אלו של רות.

המגידים נוהגים לבאר את הדבר חכמה של רות ע"פ מעשה שהיה בגביר בעל צדקה גדול, שהיה לו איזה הנהגה מוזרה בחלוקת הצדקה, שבכל יום בשעה מסויימת היה משליך בחצרו מטבעות ממינים שונים, והעניים היו באים שם באותה שעה ואוספים ונוטלים את המעות, אלא שתנאי התנה עם העניים שהרשות נתונה להם ליקח רק מטבעות נחושת וכסף, אך לא את מטבעות הזהב, ואף העמיד על כך שומרים.

באחד הימים בא אליו עני בן טובים, ונטה אליו הגביר חסדו, והתירו לאסוף גם ממטבעות הזהב שבחצר, אך למרות הרשות שנתן לו, הבחין הגביר כי אותו העני עומד בין שאר העניים בעת החלוקה ואוסף ומלקט רק את מטבעות הכסף והנחושת שזורק, ולא את מטבעות הזהב שהוא משליך לעברו, ועל כן התפלא עד מאוד על הנהגתו זו ושלח לשאול אותו מדוע אינו אוסף ומקבץ את מטבעות הזהב. השיבו אותו עני, הלא תבין שמטבעות הזהב ממתינים עבורי ואף אחד לא יקח לי אותם, שהרי אסרת על כולם לקחתם ואף העמדת עליהם שומרים, על כן, כל עוד שישנה חלוקה של מטבעות כסף ונחושת, אני מנסה לתפוס גם מהם, ולאחר שאסיים לתפוס מה שאוכל ויסתיימו מטבעות הכסף והנחושת, אז אחל לאסוף את מטבעות הזהב הממתינים עבורי. כשמוע כן הגביר, הבין עוד יותר שמדובר בעני מעולה שיש לו חכמה מיוחדת.

לפי מעשה זה היו מבארים את חכמתה של רות, שלעולם רות שהיתה גם גיורת אלמנה ועניה, מותר היה לה לקחת גם שכחה ולקט של שלושה, ובכל אופן בשעה שהיו בשדה עניים נוספים היא לא אספה כלל את השלישיות אלא רק את הזוגות, אלו המותרים לכל העניים, ורק לאחר מכן כשנסתיימו הזוגות שיכלה לקחת, אזי אספה את כל השלישיות שהמתינו רק לה, ואת מעשיה אלו של רות ראה בעז, ועל כן התפלא על הנהגתה שהיתה בחכמה, ששני שבלים לקטה שלושה לא לקטה.

מעניינא דמגילתא

"ת"ר, שעה ראשונה מאכל לודים וכו', ...אלא רביעית מאכל כל אדם, חמישית מאכל פועלים, ששית מאכל תלמידי חכמים" (שבת י' א', פסחים י"ב ב').

היכן מצינו שלכאורה שלא נהגו כן.

להוגי שעשועות

בערש"ק הבעל"ט - פרשת נשא,
לא יופיע הגליון.
הגליון הבא יופיע אי"ה
בערש"ק פרשת בהעלתך

מעניינא דשבועתא

"...וקורין מגילת רות ומברכין עליה" (לבוש תצ"ד ס"ב).
איזה ענין רמוז בשם 'רות', שמחמת כן יש טעם לקריאת מגילה זו בחג השבועות.

מעניינא דעצרתא

"...וצורבא מרבנן שאני" (ב"ב קע"ד ב' ועוד).
איזה דבר הותר ביו"ט לכתחילה רק ל'גדול הדור'.

כתב חידה

מאות שנים הארכתי,
ומשתי נשים לילדים זכיתי.

בכל ישראל נקבעה הנהגתי,
בימי בני שממנו נתבזיתי.

שר הייתי ובבית הדין ישבתי,
ואת בתי נתתי למי שגיירתי.

מי אני?

רמז: דמות מעין המאורע

ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד

מעשה רב

מידי שנה לאחר ליל שבועות, חש ר' ראובן שתפילותיו בהשכמת הבוקר אינם כבכל יום, אלא מתוך עייפות, ולמרות שלפי דעתו ניתן היה למנוע זאת על ידי שתיית 'קפה חזק', לא שינה ממנהגו בכל הימים שלא לשתות קודם התפילה. באחד השנים חשב בדעתו שאולי עדיף לשנות מהרגלו ולשתות קפה עם סוכר וחלב לפני התפילה, בכדי שתפילותיו יהיו יותר טובות.

כשדן בדבר עם ר' שמעון חבירו, טען הלה שעדיף לתפוס תנומה קלה קודם התפילה שלאחריה יתפלל כמו שצריך, מאשר לשתות קפה עם סוכר וחלב קודם התפילה.

ר' ראובן השיבו, שהיות ואצלו קפה זה הינו צורך התפילה, וקשה לו לשתותו בלא סוכר וחלב, על כן אין איסור לשתותו קודם התפילה.

השיבו ר' שמעון, אם אכן לא היתה לך דרך אחרת בכדי להתפלל כראוי, היה מקום לדון בדבר, אלא שיש לך דרך אחרת טובה יותר, והיא לילך לישון קמעה קודם התפילה, על כן אין זה נחשב צורך התפילה. ואילו ר' ראובן טען, שהיות ויש מעלה להישאר ער כל 'ליל שבועות', ויש גם מעלה להתפלל מיד לאחר מכן כוותיקין, ועל כן, בכדי שנוכל להתפלל מיד לאחר מכן, נחשבת שתיית הקפה כצורך התפילה ומותר לשתותו.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

חילוקא דרבנן

כתב רש"י (במדבר א' א'), "וידבר. במדבר סיני באחד לחדש וגו'. מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה, כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים...".

עי' בגמ' (יומא ס"ו ב'), דשבט לוי לא חטאו בעגל, וכן פרש"י עה"פ (שמות ל"ב כ"ו), "וַיַּעֲמֹד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַّחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לַה' אֵלַי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי", "כל בני לוי. מכאן שכל השבט כשר", וא"כ למה הוצרך למנות שוב את שבט לוי.

וצריך ביאור!!!

מבין חידות

באיזה תפילה מתפילת 'חג השבועות' אנו מקיימים מצות 'שירה' על קבלת התורה.

מעניינא דסדרא

"...דישן לאו בר דעת הוא לגמרי, לא למצוה ולא לעברה, לא נשכר, ולא נענש" (שו"ת יעב"ץ ח"ב סי' צ"ז)

איזו מצוה נרמזה בפרשתינו, שלכאורה מתקיימת גם בשעה שאדם ישן.

מעניינא דמועדא

לגבי נר חנוכה מצינו שאין לטלטל הנר ממקום שהדליקו, ד'הדלקה עושה מצוה'.
היכן מצינו שיהא חמור נר של יו"ט, משל שבת, לגבי מקום ההדלקה.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית - ארץ ישראל

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, במי שנסע עם אנשים להתפלל בקברי צדיקים, ושכח ספר תהלים באחד מקברי הצדיקים, תחת אוויר השמים, ונזכר קצת לאחר שיצאו לדרך, ויש חשש שהספר יתבזה ויתעוות מגשם וכדומה, האם יכול לעכבם עד שישוב לקחתו.

בני שיירה חייבים להמתין לתבירים במקרה של תקלה ואונס

א) פסק בשו"ע חו"מ סי' ער"ב ס"ב: "חמורים שרגלו של אחד מהם רועועות, אינם רשאים חביריו להקדים ולעבור מעליו. נפל, רשאים לעבור מעליו", ובסמ"ע סק"כ כתב: "פירוש, כשסיעת אנשים הולכים בדרך כל אחד עם חמורו וכו', כיון שנתחברו לילך ביחד, ואירע שרגל של חמור אחד הוא רעוע מחמת מכה, שאינו יכול לילך כ"כ במהירות, אין חביריו רשאין ליפרד עם חמוריהם ולהניח זה בם חמורו לבד בדרך, אם לא שנפל ואינו יכול לילך כלל, אזי אין צריכין להתעכב בשבילו יותר מדאי. ומכאן יש ראיה שבני עיר שנסעו יחד ג' ד' אנשים וכו', וכן הרבה עגלות, ונצטרך לעגלה אחת לתקן דבר אחד בעגלה או בסוסים שבעגלתו ולשהות עבור זה קצת בדרך, שגם בני עגלים אחרים [דהיינו שאר 'בעלי העגלות'] ישהו עמו, ולא יניחוהו לבדו, כמו באנשים עם חמוריהם", ומבואר כאן, שכיון 'שנתחברו לילך יחד' יש להם השתעבדות זה לזה.

וחכם אחד שליט"א טען, דיש לחלק, דשם מיירי מדין פריקה וטעינה, וכדמשמע דמיירי שם מענין הרכב והסוסים [וזה נמצא בהלכות של פריקה וטעינה]. ואולם י"ל דגם באדם כה"ג שייך כן, דהרבה ראשונים ס"ל דדין פריקה וטעינה שייך גם באדם עצמו[1]. ואמנם יש לחלק בין כשהעיכוב מחמת קושי ההליכה וכיו"ב, לבין כשהוא ענין צדדי שצריך להתעכב מחמת ששכח לברך כבנידו"ד.

דקדוקים בעובדא דרבב"ח שעיכב שיירתו לחזור לברכת המזון במקום אכילתו

ב) בברכות נ"א ב' תנן: "מי שאכל ושכח ולא בירך, ב"ש אומרים יחזור למקומו ויברך וב"ה אומרים יברך במקום שנזכר", ואיתא עלה בגמ' שם נ"ג ב': "תניא א"ל ב"ה לב"ש לדבריכם, מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך. א"ל ב"ש לב"ה, לדבריכם, מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה, לכבוד עצמו הוא עולה, לכבוד שמים לא כ"ש. הנהו תרי תלמידי, חד עבד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקא דדהבא, וחד עביד במזיד כב"ה ואכליה אריא. רבה בב"ח הוה קאזל בשיירתא, אכל ואשתלי ולא ברך, אמר, היכי אעביד, אי אמינא להו אנשאי לברך, אמרי לי בריך הכא, כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת[2], מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא. אמר להו, אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא, אזיל ובריך, ואשכח יונה דדהבא. ומ"ש יונה, דמתילי כנסת ישראל ליונה וכו', מה יונה אינה ניצלת אלא בכנפיה, אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות". וצ"ב, דכיון דעפ"י דין יכול לברך במקום שנזכר, שהרי בשוגג היה, א"כ איך הותר לשקר[3], ועוד להטריח כל השיירא להמתין לו, וגם אם נאמר שממידת חסידות מוטל עליו לחזור למקומו, אך אטו משום מידת חסידות שלו, מותר לו להטריח את כולם[4].

ונראה לומר בעזה"י, דזה היה ברור לרבב"ח שעבור מי ששכח דבר יקר ערך כיונת זהב, יסכימו להמתין אע"פ שהם לא ירויחו ממון מזה, כי כל אחד מהם גם היה רוצה שימתינו לו בכה"ג, אלא שלא ישכילו להבין שלהמתין לו כדי שיחזור למקומו ויברך [גם אם הוא רק ממידת חסידות] שוה אצלו ליונת זהב, וכמ"ש ב"ש 'לכבוד עצמו הוא עולה, לכבוד שמים לא כ"ש', והיה מוכרח לשנות בדיבורו כדי שיבינו הם שדבר יקר ערך אבד לו, וע"כ שפיר לא חשש על טירחתם[5].

שעבוד בני השיירה זה לזה

ג) ויש להוסיף עוד, שיתכן ששיירא שנדברו לנסוע יחד, משועבדים הם שלא להיפרד[6], וכדמשמע בחולין ז' א', בעובדא דרפב"י, שאמר לנהר גינאי לחלוק לו שיוכל לעבור, ואיתא שם: "הוה ההוא טייעא דלוה בהדייהו, א"ל חלוק ליה נמי להאי, דלא לימא כך עושים לבני לויה", פרש"י: "דלוה בהדייהו. נתחבר נאמר להם לנסוע, וזה היה זכותה של מרים, שהקב"ה עיכב את מסע העם עד שנתרפאה מרים.

שו"ר בספרי סו"פ בהעלתך [והובא גם במדרש הגדול] "לפ"ש ותתצב אחתו מרחוק... אמר המקום, יהא משה ואהרן ושכינה והארון וישראל ממתינין לה שבעת ימים עד שתטהר... במדה שאדם מודד בה מודדין לו". ועי' גם ביונתן בן עוזיאל כעי"ז, ואיתא במדרש ילמדנו (מובא בתורה שלמה), שבנ"י החלו לנסוע כבר, ולפתע ראו שאין עמם עמוד הענן, וחזרו לאחריהם עד שבאו שוב לחצרות, ונודע להם שבשביל מרים מתעכבים.

[וע"ע באילת השחר סו"פ בהעלתך, שמדקדק מלשון רש"י שם, "זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה", וכתב: "ומשמע שלולא זה הם היו נוסעים, והנה בנ"י נסעו עפ"י הענן, וא"כ הם לא נסעו משום שהענן לא נעלה, ועי' אור"ח שהתורה העידה, שהעם היו חפצים בעכבה לכבודה, עכ"ד. ועוד י"ל שהענן נעלה כמו שעומד מוכן ליסע (עי' רש"י לעיל ט' י"ח), ובכל זאת המתינו לכבודה ולא נסעו"].

7 כתב בס' אהלך באמיתך פי"ט (עמ' קפ"ג): "חבורה שיצאו לדרך ביחד, אין אחד מהם רשאי להיפרד מן החבורה ללכת לבדו, אם לא בהסכמת כולם", ומביא ראיה מסוגיא דחולין ז' א', וכותב דאע"פ שאם הנהר לא היה מתחלק בשביל הטייעא, היה רפב"י ונושא החיטים פטורים מצד אונס, ומכ"ש כשאינם אונוסים.

[וע"ש שכתב "אבל יצאו בנפרד, ונפגשו בדרך, אע"פ שהלכו כברת דרך ביחד, רשאי כל אחד להיפרד מחבירו", וג"מ בזה לתחבורה הציבורית בזמנינו, ולפעמים אירע, שהאוטובוס נתקע בדרך, אם צריכים כולם להמתין עד שכל הנוסעים יסתדרו בהסעה חילופית כדי להגיע למחוז חפצם. ופשוט שכל זה מצד חיוב של בני חבורה, אך ודאי אם יש חשש סכנה גשמית או רוחנית ח"ו אם משאירים חלק מהנוסעים לבדם, אסור].

8 ועי' בבן יהוידע, שכתב דאדרבא, משום שהיה ממידת חסידות, לכן יש בזכות זה להגין בעוה"ז, אע"פ ששכר מצוות בהאי עלמא ליכא, מ"מ העושה יותר מחיובו משולם שכרו בעוה"ז.

9 שו"ר ב'שלמה משנתו' עמ"ס ברכות (מהגאון ר' עזראל ארי' ליב זצ"ל, תלמיד המובהק של ה'משכנות יעקב'), שכתב לתרץ כמה מהקושיות שהזכרנו בעובדא דרבב"ח, די"ל דהכל רמוז במה שנקט עמם בדרך... כך עושין לבני לויה, לבני חבורה שמניחין בדרך[7]. ופשוט שהשיעבוד הוא לכל מה שמדרך העולם להשתעבד, שעל כן ודאי לא ימתינו עבור אחד שיחזור לדבר של מה בכך, ורבב"ח שידע שהולך עבור דבר חשוב בעצם, למרות שאחרים אינם מחשיבים אותו, סבר שמשועבדים להמתין לו, אלא שהם לא היו סבורין שבשביל דבר זה משועבדים לו, וכמשנ"ת.

אם מותר לעכב אחרים משום מידת חסידות גרידא

ג) עוד י"ל דגם שלא עשה כן אלא ממידת חסידות, ידע רבב"ח שטובה הוא להם לבני השיירה להמתין לו עבור זה, דבכך יוסיף להם זכות, שבימיהם היו מצויות סכנה בדרכים, ועל כן היו עושים שיירות בכדי לילך יחד שכולם יגנו אלו על אלו, וכל זכות מוסיף לשמירתם[8], וזהו שרמז להם 'אנשי יונה דדהבא', וכדאי' שם בגמ' דהטעם שנקט יונה משום דכנסת ישראל נמשלה ליונה, 'מה יונה אינה ניצלת אלא בכנפיה, אף ישראל אינם ניצולין אלא במצוות'[9].

אשר לפי"ז בנידו"ד, כיון שאם הלה היה שוכח שם ארנק עם כסף רב, ודאי היו מסכימים להמתין לו פרק זמן מסויים, וע"כ גם כאן שאע"פ שספר התהלים אינו עולה ממון רב, אבל יש כאן חשש בזיון הספר ח"ו, וזה שגרם לזה מחוייב לתקן הדבר[10], וכיון שהם בני שיירא אחת, ודאי כדאי הוא שימתינו בשביל זה קצת, שאם על ממון היו ממתינים לכבוד שמים לא כ"ש[11].

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, בהא דכתיב (ויקרא כ"ו ו'), "וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וְשָׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם", ופרש"י, "ונתתי שלום. שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. וכן הוא אומר עושה שלום וברא את הכל", ומלשון רש"י 'וכן הוא אומר', לכאורה משמע שהוא מפורש בפסוק, ואולם בפסוק (ישעיה מ"ה ז'), "יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל אֵלֶּה", פרש"י, "יוצר אור, לצדיקים: וברוא חושך. לבבל, וכן עושה שלום וברוא רע", ומבואר דלשון הפסוק אינו 'וברוא את הכל'. ועוד מבואר ברש"י הפירוש ד'ברוא רע' הוא על בבל הרשעה, וא"כ איך מדוקדק בפסוק דהשלום שקול כנגד הכל.

כתב ב'חזקוני': "פרש"י וכן הוא אומר עושה שלום וברוא את הכל. חז"ק הרי בפסוק כתיב יוצר אור וברוא חושך עושה שלום וברוא רע". הוקשה לו על רש"י דאינו כלשון הפסוק, ולא תירץ כלום. אכן הקושיא מבוארת כבר בברכות י"א ב', דאיתא שם: "אלא מעתה עושה שלום וברוא את הכל, מי קא אמרינן כדכתיב, אלא כתיב רע וקרינן הכל, לישנא מעליא", וכתב ביד מלאכי סוס"י רפ"ג: "וע"ע רש"י פ' בחֻקֹּתַי דנקט וכן הוא אומר עושה שלום וברוא את הכל, אע"ג דבקרא לא כתיב הכי, אלא וברוא, וסיריכיה דיוצר נקט, ואהא דהתם [כלומר, מה ששינו הפסוק בתפלת יוצר] משום תפלה נקטו לישנא מעליא, וכדאי' פ"ק דברכות".

ועי' ב'שפתי חכמים' שמשמעות דבריו דרש"י שינה משום לישנא מעליא, ולפמש"כ ביד מלאכי אי"צ לחידוש זה, אלא דנמשך אחר הנוסח בסידור התפילה. ויש לדקדק לשון רש"י שכתב 'וכן הוא **אומר**' ולא כתב 'וכן כתיב' וכיו"ב, ואולי במכוון כתב בנוסח זה להורות שכוונתו לאמירה בתפלה, ואמנם מקורו של רש"י בתורת כהנים בפ' בחקתי, דאיתא שם: "שמא תאמרו, הרי מאכל, הרי משתה, אם אין שלום אין כלום, ת"ל ונתתי שלום בארץ, מגיד שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר עושה שלום וברוא את הכל, מגיד שהשלום שקול כנגד הכל", ומשמע דהוא דרשה מפורשת מלשון הפסוק, אע"פ שבפסוק ליתא לתיבת 'הכל'.

וע"ש בפירוש הגאון המלבי"ם, שכתב: "כי השלום כולל כל הטובות אשר במציאות, שהרע הוא הפירוד וההתנגדות אשר במציאות... והשלום כולל ההסכמה הכללית והפרטית בכל המציאות שאז יתקיימו כל הטובות, וע"ז אמר עושה שלום וברוא רע, שהשלום הוא הפוך רע, רק שתפס [בעל 'תורת כהנים'] נוסחת מסדרי התפלות, כמ"ש בברכות די"א, כתיב רע, וקרינן הכל, לישנא מעליא".

שו"ר ב'עמר נקא' לרבינו עובדיה מברטנורא, שכתב על דברי רש"י: "אע"ג דאין זה כפרק במקרא, הואיל וקבעוהו רבנן בתפלת יוצר חשיב ליה כמקרא מלא, וכן יש בדומה לזה בגמרא במקומות הרבה, שמביא מאמרים מספר בן סירא ומקומות אחרים".

וב'מושב זקנים' מבעלי התוס', כתבו: "ואי משום דתקנו חכמים כך בברכה, זה אינו כ"א משום לישנא מעלייתא שלא לומר רע", כלומר דלא נתכונו בזה לומר הפסוק דוקא בלשון זה, וע"ז מתרץ: "רי"ל מ"מ למה תקנו [לומר] הכל [במקום 'רע'], ולא [תקנו] לשון אחר [שהוא גם בלישנא מעלייתא, ולמה נקטו לשון 'הכל'], אלא לומר עושה שלום וברוא את הכל, כנגד שלום".

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, איזו מצוה נתקנה כדי שאדם יתעורר על ידה להתפלל על העולם השרוי בצער.

ב'אבודרהם' בענין 'ספירת העומר' (ח"א עמ' רס"ז) כתב: "והטעם שצוה הקב"ה לספור את העומר... וי"א מטעם אחר, מפני שעולם בצער מפסח עד שבועות, על התבואות ועל האילנות, כדאיתא פ"ק דר"ה (ט"ז א'), תניא א"ר יהודה מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח, מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות אילן הוא, אמר הקב"ה הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות אילן...

ולפיכך צוה הקב"ה לספור ימים אלו, כדי שנזכור צער העולם, ולשוב לו בלבב שלם, ולהתחנן לפניו לרחם עלינו ועל הבריות ועל הארץ, שיהיו התבואות כתקנן, שהם סיבת חיינו, שאם אין קמח אין תורה".

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, היאך מוכח ע"פ פרשתינו, שאע"פ שאי אפשר להקריב קרבנות בזמן הזה, מ"מ שמא קרבן פסח שאני.

איתא בזבחים (מ"ו ב'), "לשם ששה דברים הזבח נזבח, לשם זבח, לשם זובח, לשם השם, לשם אשים, לשם ריח, לשם ניחוח". ומבואר ד'ריח ניחוח' הוי מהדברים המעכבין את הקרבן.

והנה נאמר בפרשתינו (כ"ו ל"א), "והשֵּׁמֹתִי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחֹחכם", ולפי פשטות הכתוב, כיון דבזמן הגלות אין הקב"ה חפץ ב'ריח ניחוח', א"כ אפילו אם נימא דאין צריך שיהא ביהמ"ק בנוי כדי שנוכל להקריב קרבנות, מ"מ כיון דחסר ענין 'ריח ניחוח', ממילא לא שייך להקריב קרבנות כלל.

וכענין זה כתבו כמה אחרונים, עי' שו"ת בנין ציון לה'ערוך לנר' (ח"א סי' א', וכפל דבריו ביבמות ו' ב', ובמכות י"ט א'), שהאריך בזה וכתב, "והיוצא מדברינו, דאפילו למ"ד דמקריבין אף על פי שאין בית, דליף כן מ'והשמותי', מכ"מ אמר הקב"ה 'ולא אריח בריח ניחחכם', וכיון דאמרינן בזבחים (שם), לשם ששה דברים הזבח נזבח ובכללם לשם ריח ולשם ניחוח, לא יכלו להקריב קרבנות לאחר חרבן, כיון שאי אפשר לשם ריח ולשם ניחוח". וכענין זה כתב השואל בשו"ת מהרי"א הלוי (ח"א סי' פ"ח), עיי"ש.

ואכן יעוין מש"כ הנצי"ב בפרשתינו כאן (וכפל משנתו בשו"ת משיב דבר סי' נ"ו, ובהעמק דבר דברים ט"ז ג'), "ולא אריח בריח ניחחכם. דאע"ג המִקְדָּשׁ שומם, מכל מקום אפשר דישאר המזבח במקומו ולהקריב עליו. וכמו שהיה באמת בחרבן בית שני. דמזמן חרבן הבית עד חרבן ביתר שאז נחרש ההיכל ונהרס המזבח, היה עוד המזבח קיים והקריבו עליו פסחים כדאי' בסנהדרין פ"א, שהיו אז מעברין את השנה בשביל פסחים, מכל מקום לא אריח וגו'. אבל רק פסחים הקריבו, דלא כתיב ביה שאבד יונה של זהב, "דאמרינן לעיל (ל"ה ב') דהפוגם בברכות גוזל כנסת ישראל, דהיינו שמונע שפע הטוב ממנה...", כלומר, ולכך היה מותר לו כל הענין. וע"ע 'משמרת מועד' להגרמ"מ קארפ שליט"א עמ"ס ברכות.

10 עי' חזו"א, ידים, סי' ח' אות י"ז, דביזוי ספרים הוא איסור דאורייתא, וודאי צריך לבזבז זמן אפילו אם לא גרם לזה, כמ"ש בשלמת חיים סי' שע"ט, ואמנם כאן אין הספרים לפניהם, רק יודעים שיש חשש כזה [ועש"ת 'שערי חיים' להגר"ח רוטר שליט"א, ח"א סי' קט"ו].

11 ובודאי הטורח בדבר ישולם שכרו, ראה בהגהות לס"ח הנדמ"ח סי' תתקי"א בשם שו"ת יד סופר, מה שמספר נפלאות מטירחתו בגוף ובממון של רבי נתן אדלר זצ"ל, רבו של בעל החתם סופר.

12 ועי' עוד משכ"ת הרמב"ן בפרשתינו (כ"ו ט"ז), דגם בבית שני לא היו הקרבנות עולים לריח ניחוח, ואעפ"כ לא היה זה מעכב הקרבנות, ומוכרח דסגי מה שמצד האדם מכוין לריח ניחוח, וזה שייך גם לאחר החורבן, ומבואר דלא כאחרונים הנ"ל, ועי' כלי חמדה פ' כי תבוא סי' ג' סק"א משכ"ת בזה.

13 ואכן אם אירע שלא התפלל ערבית, שדינו להתפלל שחרית שתים, והראשונה לחובתו, נמצא שיהא צריך אז להתפלל שחרית מתוך הסידור, שהיא אצלו תפילה ראשונה של ר"ח, וכן אם אירע שאכל בליל ר"ח קודם ערבית והזכיר יעלה ויבוא, דאז גם בערבית שמתפלל אח"כ, א"צ לסדר תפילתו, שכבר הזכיר יעלה ויבוא בבהמ"ז.

14 ועיין ברד"ל על שמו"ר שם אות י"ד, שאפשר וזה רמוז בדברי הגמ' בברכות ד' ב', "אליהו בארבע".

15 ועי"ע בב"ר א"א ט'.

16 והיינו שתיבת 'יְיַרְשֶׁיהָ' נדרשת כאילו כתוב 'וירעש קה'. ע"פ עץ יוסף ויפה תואר ועוד על 'התנחומא, ומתנו' כ' על שמו"ר.

17 ובפירוש מהרז"ו בשמו"ר כתב, "בראייתא נדפסה בסוף מדרש אגדת בראשית, ומאחר שירוחם אינו נזכר בפרשה שם, איזה סימן הוא להם בָּנֵי יִרְחָם, שאינו ידוע לנו, ולא בא לסתום אלא לפרש, על כן דורש כל הפסוק על אליהו ע"פ מדה י"ז, שהוא כתוב כמה פעמים בנביאים...".

ומה שצריך לבריאתא, לא מצאתי מקומה, **והיודע מקומה נודה לו אם יודיענו להגדיל תורה ולהאדירה.**

18 והוא אף נמנו בין הטבעה שהיו להם שמות, כדאיתא בשמו"ר מ' ד' ועוד, "זה אחד משבעה בני אדם שנקראו להם שמות".

---

1 עי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' רנ"ב ובחינוך מצוה תק"נ. וע"ע שו"ת רדב"ז סי' תשכ"ח.

2 הלשון משמע שידעו ההלכה, שבני השיירה יהודים היו, ועי' בנזירות שמשון או"ח סוס"י קפ"ד, שכתב, "דאם היה רבה מחוייב לחזור, לא היו בני חבורה מעכבים עליו, אבל ברשיעי עסקינן". אמנם עי' בעץ יוסף שעל העין יעקב, שנוקט שהיו גוים, או עכ"פ רובם גוים, ועי' גם בבן יהוידע שמביא שיטה כזאת.

3 בס' 'ארח מישרים' סי' ט' אות ז' כתב, דמכאן ראיה דכדי שיוכל לקיים מצוה מותר לומר מלתא דמשתמע לתרי אפי, ואפילו בשביל מצוה דרבנן, וראה מש"כ בזה בס' ניב שפתים (להגר"נ יברוב שליט"א) ח"ב סי' י"ד, ובס' אמת קנה פרק ד' (עמ' ס"א).

4 גם המתנת זמן נחשב טירחא, וראה בשו"ת משנה הלכות מהדו"ת ח"ב סי' קל"ו, שנשאל לגבי המטריח על חבירו להאריך הדרך במקצת, אם חשיב שמטריחו, ואסור, ומביא כמה ראיות שאפילו לגרום לחבירו להקיף קצת בהליכתו נחשב טירחא, ובתו"ד מביא ראיה ממה שאמרו חז"ל שיש שכר על פסיעות קלות, וכמו"כ מציין להוריות י"ג דאפילו על עמידה הזהירו לחכם שלא יטריח, ומסיים: "וכ"ש המטריח את הציבור היכא דליכא מצוה, וכמה חששו בשביל טירחא דציבורא" [ואמנם דברים שהם טובת היישוב, כגון שצריך לתיקון העיר ובנין, שגורם לעוברי דרכים טירחא להקיף את המקומות שבונים ומשפצים וכיו"ב, י"ל שכל זה, כשהוא באופן הרגיל ולצורך גדול, מותר, דהכל מוחלים לעשות כמו שנהגו].

5 שו"ר כעי"ז בספר 'שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב' [שנכתבו ע"י תלמידו הרה"ג רב"צ קוק שליט"א] עמ"ס ברכות.

6 צע"ק ממ"ש בסו"פ בהעלתך "והעם לא נסע עד האסף מרים", ורש"י מביא מדחז"ל שזכתה לזה בזכות "ותתצב אחתו מרחוק לדעה מה יעשה לו". ותיפוק ליה מצד דהיו משועבדים לה מדין שיירה. וח"א רצה לומר, דאפשר דנחשב דהיא גרמה לעצמה, לפי רום מדריגתה. ולא נחירא, דא"כ גם ברבב"ח כן, דבעלמא אמרינן דשכחה נחשב לפשיעה. אלא י"ל דעיקר החידוש במרים, הוא מה שכל העם לא נסע, דהיה אפשר להשאיר עמה איזה אנשים גבורים שיתעכבו עד שתתרפא, ולא כל העם צריך להתעכב. עוד י"ל דהרי המסובת והחניות היו עפ"י הדיבור, וכמ"ש "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", וא"כ לא היו יכולים להתעכב אם היה

ריח ניחוח, משא"כ כל הקרבנות כתיב ריח ניחוח וכו', מש"ה לא הקריבו בחרבן בהמ"ק משום דכתיב ולא אריח בריח וגו'".

ומבואר בדברי הנצי"ב, דאע"פ דלא שייך קרבנות בזמן הזה משום דבעינן 'ריח ניחוח' וליכא, מ"מ זהו דוקא בשאר קרבנות, שנזכר בהם בכתוב 'ריח ניחוח', משא"כ גבי קרבן פסח, לפי שלא נזכר בו 'ריח ניחוח', ולכן מצינו שהיו מהגדולים שרצו לחדש דוקא הקרבת קרבן פסח בזמן הזה, ולא שאר קרבנות.

ולענין משכ"ת הרמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה הט"ו), דכיון דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא לכן מקריבין כל הקרבנות גם כשאין ביהמ"ק בנוי, יעוין בשו"ת בנין ציון הנ"ל משכ"ת ליישב זה בכמה פנים, ואכמ"ל[12].

תשובה ל"ענינא דירחא"

בתשובה לשאלה, בהא דקיי"ל (שו"ע תכ"ב ס"א), דבשכח יעלה ויבא בערבית דר"ח, אין מחזירין אותו, ובשחרית ומנחה מחזירין אותו, היכן מצינו שיש חומרא בתפילת ערבית דר"ח, יותר משאר תפילות ר"ח.

כתב המחבר בסי' ק' ס"א, "תפלות של מועדות ושל ר"ח, צריך להסדיר תפלתו קודם שיתפלל, כדי שתהא שגורה בפיו". וכתב ע"ז ברמ"א, "וי"א דוקא כשמתפללים על פה, אבל כשמתפללין מתוך הסידור, מותר, דהא רואה מה שמתפלל, וכן נוהגין".

ובמ"ב שם סק"א כתב ע"ז, "ופר"ח כתב, דה"ה יעלה ויבא דשחרית, או בימי וכו' דחנוכה ופורים, ג"כ צריך להסדיר מתחלה, או שיתפלל מתוך הסידור, ובשיורי כנה"ג תמה על מנהג האנשים שמקילין בכל זה להתפלל בע"פ ואינם מסדרים מתחלה, שאינו יודע על מה סמכו, ועיין בשע"ת. ולכתחלה בודאי נכון ליזהר להתפלל בחנוכה ופורים ומועדים ור"ח עכ"פ תפלה ראשונה מתוך הסידור ודי".

ונמצא, דיש חומרא בערבית דר"ח משחרית ומנחה, והוא לענין שיזהר לכתחילה להתפלל מתוך הסידור, כדי שלא יטעה בהזכרת יעלה ויבוא, וכשהם ב' ימים דר"ח א"כ יש ליזהר עכ"פ בליל א' דר"ח, מפני שהיא תפילה ראשונה של ר"ח[13]. ועי' בערוה"ש סי' ק' ס"ג משכ"ת בזה.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "אליהו [הנביא]".

דמות הקשורה: רש"י ויקרא כ"ו מ"ב, "וזכרתי את בריתי יעקוב. בחמשה מקומות נכתב מלא, **ואליהו** חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של **אליהו** ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו".

בשמות רבות נקראתי – שאליהו נקרא בארבעה שמות.

שארבעה שמות היו לו לאליהו[14], כדאיתא בשמו"ר[15] מ' ד', "יש שנקראו לו ארבעה, זה אליהו... ונקראו לו לאליהו ארבעה שמות, שכן כתיב (דה"א ח' כ"ז), וְיַעֲרֶשִׁיָּה וְאֵלִיָּה וְזִכְרִי בְּנֵי יְרֹחָם. למה נקרא שמו כן, אלא בשעה שהקב"ה מבקש להרעיש עולמו, הוא עומד ומזכיר זכות אבות ואלקים מרחם על עולמו".

ובהרחב דבר איתא בתנחומא כי תשא י"ג, "ונקרא לו ארבעה שמות בדברי הימים (שם), וְיַעֲרֶשִׁיָּה וְאֵלִיָּה וְזִכְרִי בְּנֵי יְרֹחָם. יערשיה, שבשעה שהקב"ה כועס ומרעיש עולמו[16], עומד אליה ומזכיר אבות העולם לפני הקב"ה ומרחם, לפיכך כתיב ויערשיה ואליה וזכרי בני ירוחם[17], הרי ארבעה שמות".

והחמה במקומה העמדתי – שבמעשה הר הכרמל העמיד אליהו את החמה במקומה.

שאליהו העמיד את החמה במעשה הר הכרמל, כדאיתא במדרש אגדת בראשית ע"ז (נביאים) ג', "ד"א ויהי בעלות המנחה. אימתי בנה את המזבח, ואימתי תיקן את העצים ואת האבנים, ואת המים אשר בתעלה, ואימתי שחט השור, ואימתי התפלל, ויהי בעלות המנחה, אלא מלמד שהעמיד אליהו את השמש באותו היום, ואמר לו [אליהו לחמה], תדע כל זאת בשביל אדנין, בימי יהושע כשעמד בשביל ישראל שינצחו את שונאיהן עמדת, שנאמר (יהושע י' ג'), וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וגו', ועכשיו עמוד, לא בשביל יהושע, ולא בשביל ישראל, אלא בשביל קדושת שמו של הקב"ה. כיון שאמר לו [לחמה] כך, מיד עמד [החמה], שנאמר (ישעיה כ"ח כ"א), כִּי כְּהַר פְּרָצִים יָקוּם ה', כשהיו בהר הכרמל, כמו שעשה (יהושע י' י"ב), שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן. (ישעיה שם) כְּעֵמֶק בְּגִבְעוֹן יִרְגָּז, למה, בשביל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ זָר מַעֲשֵׂהוּ וְלַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ, לכך נאמר ויהי בעלות המנחה".

בשבעה נספרתי ובשמונה נמניתי – שאליהו נספר בין השבעה שקפלו את כל העולם, ואף נמנה בין שמונת נסיכי אדם.

שאליהו נספר בין השבעה[18] שקפלו את כל העולם, כדאיתא סדע"ר סופ"א, "ושבעה[19] בני אדם[20] שקפלו את העולם כולו[21], ואלו הן: אדם הראשון ומתושלח[22], ושֵׁם ויעקב, ועמרם ואחיה השילוני, ואליהו ועדיין הוא קיים[23]. וכן איתא בב"ב קכ"א ב' (הובא בילקוט שלח תשמ"ג ד"ה במדבר), "תנו רבנן, שבעה קפלו את כל העולם כולו, מתושלח ראה אדם, שֵׁם ראה מתושלח, יעקב ראה את שם, עמרם ראה את יעקב, אחיה השילוני ראה את עמרם[24], אליהו ראה את אחיה השילוני, ועדיין קיים".

וכתב הרשב"ם שם, "...ומחשבון שנות הדורות הכתובין בפרשה דור אחר דור, יש ללמוד כל זה...". והוסיף וכתב, "עמרם ראה את יעקב. סברא הוא... אחיה השילוני ראה את עמרם ואליהו ראה את אחיה. גמרא".

ואליהו נמנה בין שמונת נסיכי אדם, כדאיתא בסוכה נ"ב ב', "(מיכה ה' ד') וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם אַשּׁוּר כִּי יָבוֹא בְאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנֹתֵינוּ וַהֲקֵמֹנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רֹעִים וּשְׁמֹנָה נְסִיכֵי אָדָם. מאן נינהו שבעה רועים. דוד באמצע, אדם שת ומתושלח מימינו, אברהם יעקב ומשה בשמאלו. [25]ומאן נינהו שמנה נסיכי אדם, ישי, ושאול, ושמואל, עמוס, וצפניה, צדקיה, ומשיח, ואליהו".

ועי' ברש"י שם שכתב, "שבעה רועים ושמנה נסיכים. לא ידעתי בהם טעם[26]". עוד כתב שם, "עמוס וצפניה. מן הנביאים היו".

וכתב המהרש"א בח"א, שקבלה היתה בידם שאלו השבעה נסיכים יהיו עם מלך המשיח, ויהיה להם קצת שררה ונסיכות. והיעב"ץ כתב, שהנסיכים התיחדו מהרועים, שכל הרועים רעו בעצמם את צאנן, ואילו הנסיכים היו עשירים יותר בצאן עד שהוצרכו אחרים שירעו את צאנן, וכל העולה לגדולה מתעשר, על כן לא נקראו רועים אלא נסיכים.

ובשנים מהעשרה השתמשתי – שאליהו השתמש בשנים מהעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות.

שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, כדשנינן באבות ה' ה', "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון, והקשת, והמן, והמַטה, והשמיר, והכתב, והמכתב, והלוחות, ויש אומרים אף המזיקין, וקבורתו של משה, ואילו של אברהם אבינו, ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה".

ומנין נוסף של עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, איתא בפסחים נ"ד א', "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן, באר, והמן, וקשת, כתב, ומכתב, והלוחות, וקברו של משה, ומערה שעמד בו משה ואליהו, פתיחת פי האתון, ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים. רבי נחמיה אומר משום אביו, אף האור והפרד. רבי יאשיה אומר משום אביו, אף האיל והשמיר. רבי יהודה אומר, אף הצבת", ומנין זה דומה למה שמנו במכילתא דר"י (בשלח, ויסע ה'), "וזה אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן, הקשת, והמן, והמטה, והכתב, והשמיר, והלוחות, ופתיחת פי הארץ לבלוע הרשעים, ופתיחת פי האתון, וקברו של משה, ומערה שעמד בה משה ואליהו, ויש אומרים אף בגדיו של אדם הראשון, ומקלו של אהרן שקדיו ופרחיו".

והנה בענין עשרת הדברים הללו, מצאנו מנינים רבים בספרי חז"ל ורבותינו הראשונים, עיין בהערה[27].

ואליהו השתמש בעור אילו של אברהם אבינו, שהוא אחד מהעשרה דברים הללו, שעשה בו את איזור מתניו, כדאיתא בפרקי דר"א ל"א (הובא בילקוט מלכים רכ"ד), "רבי חנינא בן דוסא אומר, אותו האיל לא יצא ממנו דבר לבטלה, אפרו של איל, הוא יסוד על גבי המזבח הפנימי... גידיו של איל הם עשרה, כנגד עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם. עורו של איל, הוא אזור מתניו של אליהו, שנאמר (מ"ב א' ח'), וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר אָזוֹר בָּמָתְנָיו[28] [וַיֹּאמַר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא]. שתי קרניו של איל שופרות...".

ואף במערה השתמש אליהו, והיה זה לאחר שאכל עֵגֶת רָצָפִים והלך בכח אותה אכילה ארבעים יום וארבעים לילה עד שהגיע להר האלקים בחֹרֵב, כמפורש בפסוקים (מ"א י"ט ו' - ח'), וכתיב שם (ט'), "וַיָּבֹא שָׁם אֶל הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר ה' אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ", ומערה זו היא אחת מהדברים שנבראו בערב שבת בביה"ש, כדלעיל בפסחים ובמכילתא ובאדר"נ, והיינו אותה מערה, כפרש"י שם, "ומערה שעמד בו משה. [דכתיב שמות ל"ג כ"ב] וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר [וְשָׂכַתִּי כַפִּי עָלֶיךָ] עַד עָבְרִי. וכן באליהו (מלכים שם ח' - ט'), וַיֵּלֶךְ [בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה] עַד הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב. וַיָּבֹא שָׁם אֶל הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם".

בני דורי נצרו לשונם – שבני דורו של אליהו נצרו את לשונם מלדבר לשון הרע, שלא היו בהם בני לשון הרע.

שבני דורו של אליהו נצרו את לשונם מלדבר לשון הרע, כדאיתא בירושלמי פאה פ"א ה"א (דף ד' ב'), "...אבל דורו של אחאב[29] עובדי ע"ז היו, וע"י שלא היה להן דילטורין, היו יורדים למלחמה ונוצחין, הוא שעִבדיהו אמר לאליהו (מ"א י"ח ג'), הֲלֹא הֻגַּד לַאדֹנִי אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּהֲרֹג אִיזֶבֶל אֵת נְבִיאֵי ה' [וַאַחְבָּא מִנְּבִיאֵי ה' מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה] וְאֲכַלְכְּלֵם לֶחֶם וָמָיִם. אם לחם למה מים אם מים למה לחם[30], אלא מלמד שהיו המים קשים לו להביא יותר מן הלחם[31]. ואליהו מכריז בהר הכרמל (שם כ"ב), אֲנִי נוֹתַרְתִּי נָבִיא (לבדי) לַה' [לְבַדִּי], וכל עמא ידעין ולא מפרסמין למלכא...", וכן הוא בויק"ר כ"ו א', במד"ר י"ט ב', דב"ר ה' י', תנחומא חקת ב', מדרש תהלים ז' ז' ועוד.

ובימי שתק כל העולם – שבימיו של אליהו, כשאסף את ישראל בהר הכרמל, שתק כל העולם כבמעמד הר סיני.

שבמעמד הר סיני שתקו כל העולם, כדאיתא בשמו"ר כ"ט י', "...ומהו (עמוס ג' ח') אַדְנָי אלהים דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא. א"ר אבהו בשם ר' יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחרישׁ, ויצא הקול (שמות כ' ב') אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, וכן הוא אומר (דברים כ' י"ט), אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהַלְכֶם [בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הֶעָנָן וְהָעֲרָפֶל] קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף. אמר רשב"ל, מהו 'ולא יסף', אלא כשאדם קורא לחבירו יש לקולו בת קול[32], והקול שהיה יוצא מפי הקב"ה לא היה לקולו בת קול, ואם תמה אתה על זו [שכל העולם שתקן], הרי... על אחת כמה וכמה כשדבר הקב"ה על הר סיני, השתיק כל העולם כדי שידעו הבריות שאין חוץ ממנו, ואמר אנכי ה' אלהיך, ולעתיד לבא כתיב (ישעיה נ"א י"ב), אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם".

ואף אצל אליהו בהר הכרמל שתקו כל העולם, שבשעה שאסף אליהו את כל ישראל בהר הכרמל כתיב (מ"א י"ח כ"א - כ"ט), "וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ אֶל כָּל הָעָם וַיֹּאמֶר עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים אִם ה' הָאֱלֹהִים לְכוּ אַחֲרָיו וְאִם הַבַּעַל לְכוּ אַחֲרָיו וְלֹא עָנוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר. וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל הָעָם אֲנִי נוֹתַרְתִּי נָבִיא לַה' לְבַדִּי וּנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ. וְיִתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם... וּקְרָאתֶם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וַאֲנִי אֶקְרָא בְשֵׁם ה' וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲנֶה בָאֵשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר. וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לִנְבִיאֵי הַבַּעַל בְּחָרוּ לָכֶם הַפַּר הָאֶחָד... וַיִּקְחוּ אֶת הַפַּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁם הַבַּעַל מֵהַבֹּקֶר וְעַד הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וַיְפַסְּחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם וַיְהַתֵּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר קְרָאוּ בְקוֹל גָּדוֹל כִּי אֱלֹהִים הוּא כִּי שִׂיחַ וְכִי שִׂיג לוֹ וְכִי דֶרֶךְ לוֹ אוּלַי יָשֵׁן הוּא וְיִקָּץ. וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בְּחַרְבוֹת וּבְרֻמְחִים עַד שָׁפְךְ דָּם עֲלֵיהֶם. וַיְהִי כַּעֲבֹר הַצָּהֳרַיִם וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וְאֵין קַשֶּׁב, ודרשו בשמו"ר שם מהו הלשון 'ואין קול ואין עונה ואין קשב', שאף שם השתיק ה' את כל העולם.

דאיתא במדרש שם, "...ואם תמה אתה על זו [שהשתיק ה' את כל העולם במעמד הר סיני], הרי אליהו כשבא לכרמל, כנס כל הכומרים ואמר להם (שם כ"ז), קִרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל כִּי אֱלֹהִים הוּא, מה עשה הקב"ה, הדמים כל העולם והשתיק העליונים והתחתונים והיה העולם תוהו ובוהו כאלו לא היה בריה בעולם, שנאמר (ו)אֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וְאֵין קַשֶּׁב, שאם יבדר, הם אומרים הבעל עננו, על אחת כמה וכמה כשדבר הקב"ה על הר סיני השתיק כל העולם כדי שידעו הבריות שאין חוץ ממנו, ואמר אנכי ה' אלהיך, ולעתיד לבא כתיב (ישעיה נ"א י"ב), אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם".

---

19 וכתב המהרש"א בח"א שם, ששבעה אלו, "והן הן שבעה עמודי העולם שאמרו בחגיגה י"ב ב', שהעולם עומד על ז' עמודין, שנאמר (משלי ט' א'), חָצְבָה שִׁבְעָה, כי מיום בריאת עולם ועד סופו אינו חסר מאחד משבעת צדיקים אלו".

ומוסיף המהרש"א ומבאר, "ואין זה סותר למ"ש שם [מימרא דר"א בן שמוען], על עמוד אחד העולם עומד, שנאמר (שם י' כ"ה), וְצַדִּיק יְסוּד עוֹלָם. דהיינו בכל אחד [מהצדיקים] בזמנו, אבל העולם בכללו מתחלת בריאתו ועד סופו עומד על שבעה עמודים וצדיקים אלו וק"ל".

20 והנה בענין מדוע נמנו דוקא אלו, נאמרו בזה כמה ביאורים בדברי רבותינו הראשונים.

ראשית כותב הרשב"ם בב"ב, "והאי תנא לא ס"ל חנוך זה מטטרון, דהוה ליה למימר שנים קפלו את העולם...". וכתב על כך הרמב"ן, "ולא נהירא, דכמאן דמתו דמי, שהרי נסתלקו, אבל אליהו מצוי בעולם ועם הראוין לו. אכן הרשב"א כתב בפשטות כרשב"ם, אלא שהוסיף והביא כרמב"ן בשם 'יש אומרים', "ויש אומרים דאפילו תמצא לומר חנוך זה מטטרון, לא חשיב לה, שהרי נסתלק מן העולם הזה, אבל אליהו עדיין הוא בעולם, ונראה לראוין לו", וכעי"ז כתב בריטב"א.

עוד כתב הרשב"ם שם, "והאי תנא לא סביראַ ליה אליהו זה פנחס, דאם איתא, לימא משה ראה פנחס, ופנחס ראה משה, ועדיין הוא קיים, ולא איצטיך ליה אחיה כלל". גם התוספות כאן כתבו כדברי, שהאי תנא לא סבר שאליהו זה פנחס, אלא שכתבו שאם כן היה לו לומר באופן אחר, שיאיר ראה את יעקב ואת פנחס. עוד הוסיפו התוספות על דבריו וכתבו, "וסבר נמי האי תנא דסרח בת אשר אינה חיה לעולם", וכן כתב הרמב"ן.

21 ופרשב"ם, "סיבבוהו והקיפוהו, שנתקפל העולם ביניהם". וברבינו גרשום כתב, "סבבו את העולם, שראו זה את זה".

22 עי' רשב"ם שם שאף למך ראה את אדם ואת שם, אלא במנין זה נמנו רק צדיקים גמורים, וכפי שכתב, "אלא צדיקים גמורים קחשיב כמו ששימשו זה את זה כדפרישית לעיל", ומתושלח היה צדיק, כדאיתא בסנהדרין ק"ח ב'.

23 עיין בסדר זמנים על הסדע"ר שהביא גירסא מכת"י, "שבעה קפלו את כל העולם כולו וראו זה את זה ולמדו תורה זה מזה".

ויתכן שגירסא זו היתה לפני הרשב"ם, ולכך כתב בפירושו בב"ב כדלהלן, "ובא להודיענו שאלו שבעה, מתוך שצדיקים היו ועסקו בתורה, חיו כל כך".

24 ובענין עמרם ראה את יעקב ואחיה ראה את יעקב, עיין מה שכתבנו בזה בגליון ע"ג, פרשת בשלח ס"ט, בפתרון כתב חידה.

25 עיין במהרש"א בח"א וכעי"ז ביעב"ץ שכתבו שהם מנהיגי הדורות, ונקראו רועים שרובם מפורש שהיו רועים ממש [ועיי"ש במהרש"א שמחדש שהיות ושת היה תחת הבל, על כן היה רועה צאן כמותו].

26 ומה שרש"י ממשיך וכותב: "כמדומה לי דאמרינן בעלמא, ויצחק להיכן אזל, להציל בניו מדינה של גיהנם, כדכתיב (ישעיה ס"ג ט"ז), כִּי אַתָּה אָבִינוּ", הוא דיבור בפני עצמו, שאם לבאר מדוע לא נמנה יצחק בשבעת הרועים, על כן מביא את דברי המדרש (הובא בילקוט מיכה תקנ"ב ד"ה לכן), שהלך להציל את בניו מדינה של גיהנם. וכן הוא להדיא בערוך לנר שם.

ומוסיף הערל"נ וכותב, טעם נוסף מדוע לא מנה את יצחק ביניהן, "דמה דקרא להו רועים, היינו שהיו מדריכים בני אדם בדרך הטוב כרועה הרועה הצאן, וזה מצינו בכל השבעה דקחשיב, דבאברהם כתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, ויעקב היה רועה בניו ונפש ביתו הרבים שכולם היו צדיקים, אבל ביצחק לא מצינו כן, שאפילו במעשה עשו בנו לא היה מכיר, שכהו עינו מעת שנתקדש בהר המוריה".

27 והנה בענין עשרת הדברים הללו, מצאנו בזה מנינים רבים בספרי חז"ל, בפרדר"א י"ט נמנו בכמשנה לפנינו, אך בתרגו"י במדבר כ"ב כ"ח איתא מנין נוסף, דאיתא שם, "עֶשֶׂרֶתֵי פִתְגָמִין אִתְבְּרִיאוּ בְּתַר שְׁבָלוּל עֲלָמָא בְּמֵימְרֵי שַׁבַּתָּא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא, מְנָא וּבְיָרָא וְחוּטְרָא דְּמֹשֶׁה וּשְׁמִירָא וְקַשְׁתָּא וַעֲנָנֵי יְקָרָא וּפּוּם אַרְעָא וּכְתַב לוּחֵי קְיָימָא וּמַזִּיקֵי וּפּוּם מְמַלֵּל אֹתָנָא בֵּי הַהִיא שַׁעְתָּא פְּתַח מִימְרָא דֵּיְי יַת פּוּמְהּ וְאִתְּמַדַּן לָהּ מְמַלֵּל וַאֲמַרַת לְבִלְעָם... (ביאור ע"פ כתר יונתן: עשרה דברים נבראו אחרי שכלול העולם בערב שבת בין השמשות מן, ובאר, ומטה של משה, ושמיר, וקשת, וענני יקר, ופי הארץ, וכתב לוחות הברית, ומזיקים, ופי דבור האתון, בההיא שעה פתח מאמרו של ה' אם פיה והזדמן לה דבור ותאמר לבלעם...)".

ובאבדר"נ נוסחא ב' פרק ל"ז, מצאנו מנין נוסף, "עשרה דברים נבראו בין השמשות, [הקשת], והזיקים, והעננים, הבאר, והמן, והמטה, ופי הארץ, ופי האתון, ומקלו של אהרן, והמערה. ויש אומרים אף [קברו של משה רבינו, ואילו] של אברהם אבינו. רבי נתן אומר אף כתב והמכתב והלוחות. רבי יהושע אומר אף (והעד) [העור] והשמיר. רבי נחמיה אומר אף האור ומנין נוסף מצאנו בעולת ראה, שם יעקב ראה את יעקב, עיין מה שכתבנו בזה בגליון ע"ג, פרשת בשלח ס"ט, בפתרון כתב חידה.

25 עיין במהרש"א בח"א וכעי"ז ביעב"ץ שכתבו שהם מנהיגי הדורות, ונקראו רועים שרובם מפורש שהיו רועים ממש [ועיי"ש במהרש"א שמחדש שהיות ושת היה תחת הבל, על כן היה רועה צאן כמותו].

26 ומה שרש"י ממשיך וכותב: "כמדומה לי דאמרינן בעלמא, ויצחק להיכן אזל, להציל בניו מדינה של גיהנם, כדכתיב (ישעיה ס"ג ט"ז), כִּי אַתָּה אָבִינוּ", הוא דיבור בפני עצמו, שאם לבאר מדוע לא נמנה יצחק בשבעת הרועים, על כן מביא את דברי המדרש (הובא בילקוט מיכה תקנ"ב ד"ה לכן), שהלך להציל את בניו מדינה של גיהנם. וכן הוא להדיא בערוך לנר שם.

ומוסיף הערל"נ וכותב, טעם נוסף מדוע לא מנה את יצחק ביניהן, "דמה דקרא להו רועים, היינו שהיו מדריכים בני אדם בדרך הטוב כרועה הרועה הצאן, וזה מצינו בכל השבעה דקחשיב, דבאברהם כתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, ויעקב היה רועה בניו ונפש ביתו הרבים שכולם היו צדיקים, אבל ביצחק לא מצינו כן, שאפילו במעשה עשו בנו לא היה מכיר, שכהו עינו מעת שנתקדש בהר המוריה".

27 והנה בענין עשרת הדברים הללו, מצאנו בזה מנינים רבים בספרי חז"ל, בפרדר"א י"ט נמנו בכמשנה לפנינו, אך בתרגו"י במדבר כ"ב כ"ח איתא מנין נוסף, דאיתא שם, "עֶשֶׂרֶתֵי פִתְגָמִין אִתְבְּרִיאוּ בְּתַר שְׁבָלוּל עֲלָמָא בְּמֵימְרֵי שַׁבַּתָּא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא, מְנָא וּבְיָרָא וְחוּטְרָא דְּמֹשֶׁה וּשְׁמִירָא וְקַשְׁתָּא וַעֲנָנֵי יְקָרָא וּפּוּם אַרְעָא וּכְתַב לוּחֵי קְיָימָא וּמַזִּיקֵי וּפּוּם מְמַלֵּל אֹתָנָא בֵּי הַהִיא שַׁעְתָּא פְּתַח מִימְרָא דֵּיְי יַת פּוּמְהּ וְאִתְּמַדַּן לָהּ מְמַלֵּל וַאֲמַרַת לְבִלְעָם... (ביאור ע"פ כתר יונתן: עשרה דברים נבראו אחרי שכלול העולם בערב שבת בין השמשות מן, ובאר, ומטה של משה, ושמיר, וקשת, וענני יקר, ופי הארץ, וכתב לוחות הברית, ומזיקים, ופי דבור האתון, בההיא שעה פתח מאמרו של ה' אם פיה והזדמן לה דבור ותאמר לבלעם...)".

ובאבדר"נ נוסחא ב' פרק ל"ז, מצאנו מנין נוסף, "עשרה דברים נבראו בין השמשות, [הקשת], והזיקים, והעננים, הבאר, והמן, והמטה, ופי הארץ, ופי האתון, ומקלו של אהרן, והמערה. ויש אומרים אף [קברו של משה רבינו, ואילו] של אברהם אבינו. רבי נתן אומר אף כתב והמכתב והלוחות. רבי יהושע אומר אף (והעד) [העור] והשמיר. רבי נחמיה אומר אף האור והפרדה".

ומנין נוסף מצאנו בכלבו (סימן קי"ח), "עשרה דברים נבראו בין השמשות, המן, והבאר, והקשת, ועמוד האש, והכתב, והמכתב, והלוחות, ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה. וי"א אף המזיקין, וקברו של משה, ואילו של יצחק, והשמיר. וי"א אף הצבת, ופי האתון".

28 ומה שנבא לסדר את הדברים שנבראו באותה שעה, מספרם יחד יגיע לכ"ג.

29 עי' ברד"ל שם אות ש"ד שכתב, "זה לשון הקנה הגדול (ס"ח א'), וראיתי מתניו של אליהו זז"ל, אזור גדול אזור במתניו, וא"ל האזור הזה הוא מעור אילו של יצחק, ואמרתי לו האיל הוא עולה כליל (חסד), ואדוני מתקנא בחוטאים ואין דבר העור הזה הבא מן האיל להתקנאות. וא"ל, האיל שחטו אברהם אבינו ע"ה והוא החסד והשיבו לרחמים, ובתו של אברהם אבינו אשר אני נאחז ממנה (היא בכל בתו של אברהם בגימטריא אליהו, ב"ן), היא קשה כמידתה, ולפעמים האיל ההוא אינו עומד לעולם כבוש (ר"ל להיות כבוש לרחמים כלפי חסד כמו שהשיב אברהם אבינו ע"ה, אלא לפעמים מטה לצד הדין), וכשהוא בחזקו אני אזור ממנו להתקנאות מן החוטאים, עכ"ל. והרמ"ע בעשרה מאמרות, מאמר חקור דין ח"ד פי"ט כתב, כי רוחו של אליהו הקריב האיל של אברהם שהיה במקום כהן כדהכא וזכה בעור העולה כמ"ש (ויקרא ז' ח'), עוֹר הָעֹלָה וגו' לְכֹהֵן לוֹ יִהְיֶה עכ"ל".

29 והיינו דורו של אליהו, שהיה באותו הדור.

30 וביאר בפני משה שם, "אם לחם. והסעודה כולה קרויה על שם לחם, למה הזכיר עוד מים. ואם מים. כלומר, ואם זה שהזכיר מים הוא לרבותא שאפילו מים שלא היו מצויים בעת ההוא, טרח אחריהם לחפש ולהביאם, א"כ למה לו להזכיר לחם, הלא לחם בלאו הכי בכלל 'ואכלכלם' הוא, ולא היה לו להזכיר אח"כ כי אם 'ומים' לרבותא.

31 ובמדרש רבי' שם, "אלא מלמד וכו'. וכלומר, אלא ללמד ששיהנו היו קשין לו להביא, ועוד כל זה המים שלא היו מצויים היו קשין לו ביותר וביותר מן הלחם, ואף על פי שהיה צריך לטרוח ולשאול ולחקור אחריהן בכל אשר ימצא ומתוך כך ידעו הרבה מזה ולא גילו הדבר, הרי שלא היו באותו הדור בעלי לה"ר", וכעי"ז כתב במהרז"ו בויק"ר ובידי משה בבמד"ר. וע"ע במראה הפנים שהאריך בזה.

32 והיינו הנקרא בלשוניונו 'הד'.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם רש"י.

אחד הדברים המהותיים המבדילים בין חיי ההבל שאין מותר בהם מהבהמה, לבין חיים בדרך התורה וקיום המצוות, הוא בציות המוחלט לחכמים ובנבנים, גדולי ישראל ההולכים בראש המחנה כעמודי אש לסלול את הנתיבות ולהאיר את הדרך ולסלק כל מיני משתיתים ומזיקים.

אותם הרחוקים מרחק 'שנות אור' מדעה ובינה, שלא הכירו מעולם מחשבה שאינה כולה נגיעות ותאוה, ואף לא ידעו וראו מעולם אדם שאינו דומה לחמור, מימיהם הראשונים עלי חלד מדמים הם בחוסר דעתם, כסל למו, שיש להם את היכולת להבחין ולהבדיל, להכריע ולהחליט בלא כולת ערעור. כל גישתם היא לחלוק על הקדומים ולנתץ מוסכמות, להוכיח שכולם טועים ורק עמם הצדק והיושר. לעומתם מובדלים כל אותם שהרחיב הלב, היודעים נאמנה שהדעה והבינה מקורה בתורה הקדושה, שכבל שאדם מרבה לעסוק ולעמול בתורה הקדושה, כך דעתו נכונה יותר והוא מצליח להשכיל ולהבין, ועל כן כל לומד מצורב ועד זקן מתייגע ועמל לאמץ את ראשו וליבו להבין את דברי התנאים והאמוראים, הראשונים והאחרונים, כאשר כל דרך הלימוד הא' נלמדת לבין את דברי הקדמונים וודאי שלא לסותרם ולחלוק עליהם, אלא רק לחקשות בכדי להבין, ללבן את דבריהם בכדי לירד יותר לעומק דעתם הרחבה כחלל של עולם.

צורת לימוד זו של התורה הקדושה מחנכת כל יהודי מאז שחר נעוריו שעליו לשמוע ולקבל, להתייעץ ולהתכוון. כל הרוצה לעלות בהר ה' ולהגיע לחכמת התורה ואורותיה, יודע שדרך אחת לפניו, והיא שיקבל מרבותיו אורחות חיים, ובפה כל שגורים דברי התנא הרבן גמליאל במשנה באבות (א' ט"ו) "עשה לך רב והסתלק מן הספק", שכל דעתו של יהודי האיש היא על ידי שעושה לו רב שאת דעתו שומע ובדרכיו הולך וכל אשר יאמר לו יעשה.

מלך זה של כל ישראל, בו הם נשענים על החכמים והזקנים, מפורש בתורה הקדושה (דברים כ"ב ז'), "שָׁאֹל אָבִיךָ וְיַגֵּדֶךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ", וכך נהגו בכל הדורות, עוד מימות שיבת אבותינו בארץ מצרים לפני גאולתם, וכדברי המדרש (שמו"ר ג' ח')", "לעולם זקנים מעמידים את ישראל... שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל...", ומוסיף התנא יוסי בן יועזר ומלמדינו (אבות א' ד'), "והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא מן דבריהם", וכמו שכתב באבות דרבי נתן (ו' ב')", "והוי מתאבק בעפר רגליהם כיצד, בזמן שתלמיד חכם נכנס לעיר, אל תאמר איני צריך לו, אלא לך אצלו... שב לפניו על האריץ, כל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך וראיה בריתא ברתת ובזיע, כדרך שקבלו אבותיך מהר סיני באימה וביראה ברתת ובזיע". ולא פלא שכל אלו שעשו כן החכמנו והצליחו, והתקיים בהם בהבר הפסוק (משלי י"ג כ'), "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם", וכביאורו של המלב"ם, שההולך את החכמים, למרות שהחכמה קשה לקניה, ולא מיד יקבלוהו החכמים אצלם כרע, אלא רק ילך אצלם, בכל זאת, על ידי הליכתו זו ילמד ממעשיהם ומהמכמהם ויעשה כפי חוקי החכמה עד שבסופו יחכים ויתעלה ויהא אף הוא לחכם בתורה ויראה.

בהנהגה זו התחנך ר' שניאור מיום היותו על האדמה. אביו, שהיה בעצמו תלמיד חכם מובהק, תמיד ביטל את עצמו לחלוטין בפני כל הרבנים גדולי ישראל. מאז שהיה ילד קטן הוא זוכר את עצמו שבכל ספק שהתעורר בביתם, אביו היה הולך לשאול ולהתייעץ עם מורו ורבו. בכל תקופה בה התעוררו שאלות הזמן, בהם יצאו גדולי ישראל בהוראתם הברורה, ביתם היה מהבתים הראשונים שקיבלו עליהם את דבריהם בשלימות, גם אם זה היה לפעמים קשה.

באחד הימים כשבדולי ישראל יצאו בקריאה לשנות אחת מפריטי הלבוש שהיה מקובל באותה עת, והיו שהשתמשו בזה לשחץ ופריצות, ועל כן הם אסרו את כל סוגי הבדים הללו, גם אם השתמשו בהם בבגדים צנועים וטובים, ובאותו היום בו התפרסמה קריאתם של גדולי ישראל אשר מורים איסור גמור בלבישת בגדים מבדים אלו, מיד אמו ואחיותיו עברו על בגדיהם אחד אחר השני ובדקום ומנה שלא היה כדת לפי ההוראה האחרונה, עוד באותו יום פינו מביתם ובתוכיהם עמוק בתוכיהם הפח השכונתי, שלא תכשל בם בת ישראל אחרת, באותה עת שאל שניאור את אמו בפני הילדים, מהיכן יש לה את אותו כח חזק ועוזות הקדושה להתגבר על היצר כאריה ונמר ולעשות כל אשר מורים חכמי ישראל.

האם השיבה לילדיה בנועם לשונה, שכל יהודי רוצה וחפץ ואף מקיים את מצות השם, ובכל דור ודור הקב"ה מעמיד לנו את חכמי ישראל, שהם העוסקים והעמלים בתורת ה' כל ימיהם, ורק הם מבינים מה חובת כל אחד ואחד באותו דור כפי מה שהשם ציוונו בתורתו הקדושה, וה' נתן להם את הסייעתא דשמיא להבין מהתורה הם חובתנו ודרך הנהגתנו באותו הדור, ולכן כשהם מורים ומדריכים אותנו בדרך בה נלך, אנו הולכים בדרכם וצועדים בנתיבותם ומקיימים את דבריהם, שהרי זהו שציוה ה' בתורתו: ודרך חיים זו היא מה שכתוב בתורה (דברים י"ז י'), "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ", שבודאי שפסוק זה אינו מדבר רק על הוראה אחת לכמה שנים, כפי שיש שרגילים לחשוב, אלא זו הוראה וחיוב לכל יהודי לעשות כדברי רבותיו, ואם בזמן שזכינו הרי היתה מצוה זו על השמיעה המולחלת לסנהדרין בשלבשת הגזית, בימינו המצוה היא להתבטל לגדולי ישראל שה' העמידם בדורנו, ההולכים לפנינו וסוללים לנו את דרכנו באור תורתם וביראתם הקודמת לה.

אם אתם חושבים שזריקת כמה עשרות בגדים במחיר של כמה אלפי שקלים זהו נסיון קשה, הסבירה להם האם, כמדומני שיש לכם טעות קטנה. כשאני הייתי נערה צעירה, החלה האם לספר, אבי נהג לצאת לתלמודו בבוקר ולחזור בערב, אך בבחרי אחד הימים חזר אבי לביתנו בסערת נפש עצומה, וסיפר שהשלטון חפץ לי"מיים את הבנות' וגדולי ישראל פסקו שהוא איסור גמור אל "הרג ובל יעבור", שיש להרג על כך, וכל מי מיהר אבי לחזור ולהזהיר אותנו שעלינו להכין את עצמינו להריגה! אז לשיבה ממושכת בבית הכלא!

תבינו ילדי היקרים, הוסיפה האם וסיפרה, לצערנו הרב היו משפחות רבות שעד אותה העת נחשבו כשומרי תורה ומצוות. שלא חפצו לקבל את פסקם המוחלט של גדולי ישראל, הם ניסו לומר שעסקני החצר וכל מיני בעלי אינטרסים לחצו עליהם, ואין זה כלל דעתם האמיתית, ובמיוחד שלא מצאו סעיף בשולחן ערוך שכתוב בו כן, והוסיפו וטענו שאף הישיבה בבית הכלא יש בה יותר פריצות מאשר בלבד לצבא, ועוד כהנה טענות שונות ומשונות, שהצד השווה שבכולם, שלא היה בהם כל ממש, ורק מוחם הקודח מה חלושי אופי שחששו לעמוד בנסיון המציא דמיונות אלו.

בכל זאת, להוציא מלב הפוסחים על שתי הסעיפים, פירסמו גדולי ישראל בכל מקום ועל גבי כל במה ציבורית את דעתם הברורה בהלכה זו, ובאותה את התברר קבל עם ועדה מי לה' ולתורתו ומי הולך עם פורקי העול וחללי התורה. במקום בו התגוררנו, הלחץ החברתי באותם ימים בקרב מוסדות החינוך היה על כיונן של כנייה. בנות רבות סיפרו לחברותיהם חושבים להעביר אותה למוקד הציוני, וניסו לשכנע את האחרות שהמצב שם אינו כה נוראי. דברי המורות על כך שאנו זוכות להיות מבנות שאר הכשרות והקדושות ומסורסות את נפשן לה' ותורתו, לא היה בכוחן לשבור את הלחץ החברתי שחלק מהבנות הביאו מבתיהם, ועל כך לא היתה ברירה והפסקנו ללכת ללימודים במוסדות החינוך, וישבנו בביתנו אומרות תהילים ומחזקות את בן ביסיפורי גבורה על יהודיות בכל הדורות שמסרו את נפשן וקפצו לתוכיכי הלהבות האדירות בזעקת 'שמע ישראל', כשאנו מקוות שסיפורים אלו ישפיעו עלינו לטובה לבל נהיה משפעות מהסביבה הפושרת.

בחסד ה' עלינו, בסופו של דבר לאחר תפילות ותחננים לה', ראה ה' בעניינו ורב את ריבנו וגרם שהשלטונות יפחדו מהנחישות המוחלטת על הציבור לשמוע לגדולי ישראל ולהסכים לסמור נפש על כך, ועל כן דחו את חוק הגיוס עד עצם היום הזה. אך במבט לאחור מקבלים צמרמורת כשרואים מה יצא מכל אותן מפשחות שחפשו אחר תירוצים והיתרים, שלא שמעו לקול דברי גדולי ישראל, ברוב המקרים בנותיהן הלכו לקלון, ונכדיהם כבר לא היו שומרי תורה ומצוות, ובודאי שלא נמנו על היראים והשלמים.

חינוכו של שניאור עשה פירות טובים, ובכל עת דבק ברבותיו ולמד מהם אורחות חיים, את הדרך אשר ילך והמעשה אשר יעשה. דמות דיוקנם של אביו ואמו עמדו לו תמיד מול עיניו כהדרכה ברורה בדרך דרכה של תורה באופן הנכון של שמיעה לקול דברי חכמים.

הבית אותו בנה ר' שניאור, היה על אותם יסודות נאמנים, ואיתנו גידל את בני ביתו, שראו באביהם כמו שהוא האב באביו, שמבטל את דעתו לחלוטין בפני מורו ורבו ובפני גדולי ישראל בכל מה שיאמרו, גם אם יאמרו על הנראה בעיניו כשמאל שהוא ימין.

צער רב נגרם לו' שניאור כשבנו בכורו פנה אליו פעם ושאלו בדבר הנהגתו של אחד מגדולי ישראל, שהוא אינו מבין מדוע הוא עושה כך. אביו השיבו בכבש לב, אינני מבין כלל את שאלתך, כי הא'אזוֹבוֹן' הפיצפון שבקיר יכול להחציף ולשאול על הנהגת הגדול שבארזים. וכי קטן התולעים המבוזים יכול להעיז פניו לשאול מה עושה אדם גדול. אני מבין שאתה מרגיש את עצמך כ'מאן דאמר' להבין את דברי ודרכי והנהגותיו של אותו אחד מגדולי ישראל שעמל בתורה יומם ולילה במשך עשרות שנים רבות, בטהרת הלב והמחשבה, וכל מחשבת ליבו רק תורה ויראה כל היום. וכי למדת אחד מחלקי אלפים מזה שהוא למד, וכי עמלת אחד מחלקי אלפים שבעבר. הלא תבוש ותכלם מעצם העלאת שאלה שכזו.

ויתרה מזו, הוסיף ר' שניאור ואמר לו, סבך, אביי שליט"א שנחשב בציבור כתלמיד חכם מובהק, ששנים רבות עמל בתורה יומם וליל ביראת שמים טהורה, אמר לי פעם, שקיבל מרבותיו, שאפילו מי שזכה להיות 'תלמיד' לאדם גדול, שזו כבר דרגה גדולה ועצומה, בכל זאת לימדונו חז"ל (ע"ז ה' ב'), שאין אדם עומד על דעת רבו לדעת סוף דעתו ותבונתו, עד שיחלפו ארבעים שנה, וכל אותם דברים רבים שלפני שנות דור הוא לא הבין, אלא עשה בלא להבין, כיום ארבעים שנה אחרי, הוא מתחיל להבין ולהשכיל. מה גם שתמיד הזהיר אותנו אבינו, שנשמור את פינו לשוננו ואף מחשבתינו, שלא להיות חלילה מאלו המהרהרים אחר רבותיהם, שעליהם אמר רבי אבהו (סנהדרין ק"י א'), שהם כאילו מהרהרים אחר השכינה.

זאת לא אוכל להבין, אמר ר' שניאור לבנו, היאך יתכן שיעמוד אחד שאף אם הוא בקי בכמה מסכתות וקצת משנה ברורה, בודאי שהוא רחוק מדרגת 'תלמיד חכם', ויתחיל לתת דעות לגדולי ישראל, שמיע את הגיגי לשונו ומחשבותיו שבדרך כלל לא נשאבו רק ממקורות טהורים, ויחשב ויתן פרשנויות שונות מדוע אותו גדול נהג כן ומדוע הגדול האחר עושה אחרת. ומה המניעים של אותם גדולים ומה תוכניותיהם האחרות, ואף מה לדעתו הם אמורים וצריכים לעשות, כאילו מדובר בחברי לחדר קפה.

מעולם, אמר ר' שניאור, לא באתי לאחד מחברי ששואל ומתייעץ ונוהג בדרכו של מורו ורבו, בכדי לשכנעו שישאל ומתייעץ ויתייעץ ולך בדרכו של מורי ורבי. אם הוא מתייעץ עם רבו, כל עוד שמודבר בתלמיד חכם מובהק המעמל בתורה עשרות שנים, וקיבל מרבותיו גדולי הדורות שלפניו, היאך אני יכול לומר לו שיעזוב את מקור מים החיים שלו, אח הבאר ממנו הוא שותה, וישמע לדברי ללכת לרב אחר, הרי אין זו דרכה של תורה. דרך התורה אחת היא, שכל אחד ישמע לרבו ולך בדרכיו ובאורחותיו וככל היוצא מפיו יעשה.

דברי ר' שניאור נכנסו אל תוכי ליבו של בנו, במיוחד שראה שרבים מאלו הדיעות בכל העניינים הללו העומדים ברומו של עולם, סופם שנכשלים בביזוי תלמידי חכמים ועוד איסורי דיבור ומחשבה המחבאים בתוכיהם ונוראים, וגם שלא מעטים מהם נתגלו לפניו במלא קלונם, שכלל אינם מבטלים את דעתם לדעת גדולי ישראל, אלא בדרך כלל קובעים לעצמם משנה סדורה על פי הלך רוחם ומה שקראו ושנו בכל מיני עיתונים ושבועונים שאין דעת חכמים נוחה מהם, ולאחר מכן הם מחפשים לעצמם 'גדול' שנראה להם שאורחותיו מתאימים להם, וכל עוד שנראה להם שאותו 'גדול' הולך בתלם שהם סללו לו, הם מחשיבים את עצמם כתלמידיו ועושי דברו, אך אם ברבות הימים אותו ה'גדול' נוהג ומדרך אחרת מפה שנראה בעיניהם, מאותו הרגע הוא נפסל בעיניהם, ומדברים עליו כל מה שדיברו על גדולי ישראל האחרים עד היום הזה, וכעת הם מחפשים אחר 'גדול' אחר שיתאים להם וחוזר חלילה, כך שלא הם אלו שמבטלים את עצמם והולכים בדרכו של ה'גדול', אלא הם מחפשים 'גדול' ההולך בדרכם.

לאחר שנים רבות בתם שמפחתו של ר' שניאור גדלה והתרחבה, ונולדו לו בנים ובנות שגדלו לעובדי ה', היה הבית צר מלהכיל את כולם. אותה הדירה הקטנה והצרה בת שני החדרים התמלאה בברכת ה' בכל טוב, אלא שיחד עם אירע הנס שכולתי הבית התרחבו, ובפועל הבית היה צר וקטן לכל בני המשפחה. רבות חשבו בני הבית על האפשרויות העומדות בפניהם שיוכלו לעבור לבית גדול יותר, אלא שלא עמדו בפניהם אפשרויות כלכליות להוצאות עתק אלו של רכישת דירה גדולה יותר, ועל כן גנזו את תוכניותיהם משנה לשנה ומלידת ילד נוסף לילדה הבאה.

אחד מחסדי ה' עמנו, היה נהג ר' שניאור לומר, שהילדים נולדים אחד אחרי השני. אם היו נולדים לנו כל הילדים בבת אחת, לא היינו יכולים להכניסם לביתינו. זה פשוט לא היה שייך. אבל ה' נתן לנו ילד אחר ילד, ותמיד ניתן למצוא מקום לעוד ילד אחד, ושוב מקום לילד אחד, כך שבסופו של דבר לכולם יש מקום בבית.

כשגולד ילדו השנים עשר והבית כבר היה ממש צר מאוד, וכבר עשו את כל האילתורים והרעיונות להכניס מיטות נוספות, ולא מצאו כל פתרון היכן להשכיב את התינוק שצריך לשוב בעוד כמה ימים מבית החולים, באותה עת פנה אליו שכנו הקרוב אליו, וסיפר לו שאמו האלמנה חפצה לגור בסמוך אליו, והיא מציעה לו הצעה דמיונית, שהם יחליפו עמה את דירתם, שבמקום דירתם הקטנה בת שני החדרים, יקבלו את דירת אמו בת שלושת החדרים הנמצאת בהמשך הרחוב, שלמרות הדירה ישנה שחדירה קטנים, בכל זאת רווויח מהחהלפה עוד קרוב לעשר מטר מרובע, שטח נכבד במיוחד ביחס למה שיש לו, כך שמהחלפה זו ירווחו לעבור לדירה גדולה יחסית ויחסכו את הסכום העצום של הספרט בין הדירות, וישארו באותה שכונה ובאותו איזור.

ברגע הראשון חשב ר' שניאור להסכים מיידית להצעת השכן, אלא שהחליט בדעתו שלא עושים צעד כזה מבלי לשמוע דעת תורה ולקבל את ברכתו של מרן שליט"א, ועל כן סיפר ר' שניאור לבניו הגדולים אם דבר ההצעה שקיבל מהשכן, ויחד עמהם הלך לבית מרן שליט"א לשמוע ממנו דעת תורה בדבר המעשה אשר יעשה.

בדרכם שאל אחד הבנים את אביהם. איני מבין שהולכים לשאול את מרן שליט"א בעניני חינוך או בדרכי עליה ועבודה, שהרי כל ימיו הוא עסק ועוסק בלעבוד ולעלות ולחנך את עצמו, ומי שידלע לחנך את עצמו יוכל להדריך אחרים להתחנך ולחנך. אבל מה שייך לשאול את מרן שליט"א בעניני ממונות ועסקים, האם לקנות דירה אחרת או להחליפה בדירת אם השכן, וכי הוא יודע כלל היכן נמצא הבנין בו אנו גרים, הרי אף אם הרחוב שלנו אינו מכיר כלל, על כן מה אנו באים לשאול.

ר' שניאור הבין שהליכתם זו, היא ההזדמנות לחנך את בניו לביטול מחשבתם בכל ענין לדעתם הרבה של גדולי ישראל, ועל כן סיפר להם את דברי זקנם שהיה אומר לו בכל עת ושעה בהם היו הולכים יחדיו לגדולי ישראל, לשמוע מהם דעת תורה ואורחות חיים.

סבא היה נוהג לומר לנו, הביטו וראו כמה מאושר העמל בתורה יומם ולילה, לבד מהשמחה והתענוג שיש לו בכל עת ושעה שעיון כדוגמתו מתענוגות המדומים והרגעיים שבעניני העולם הזה, עוד יש לו לעמל בתורה שהוא יודע תמיד כיצד לנהוג על פי התורה, שהרי כל הבריאה היא על פי התורה, שהקב"ה 'איסתכל באוריתא וברא עלמא'. והיה סבא מסיים, שלמלך כל זה, דבר פשוט הוא שמי שעמל ושקוע בתורה כל חייו, מחשבתו היא מחשבה של תורה, רעיונותיו הם תורה כל הרהוריו הם אך ורק בתורה ועמלה, ולכן בכל מה ששואלים אם מי שכל ימיו שקוע בתורה, עוד לפני שבירר ממה שלמד בתורה לענות על השאלה שנשאל, ה'מושכל ראשון', המחשבה הראשונה שלו, היא מחשבה של תורה, שהרי סברתו ומחשבתו אינה אלא סברא של תורה, וסברא של תורה זו היא המציאות.

לכן, אמר ר' שניאור לבניו, בכל שאלה שמתעוררת לנו, וכל ספק שבא לפנינו ואנו רוצים לדעת מהי הדרך הנכונה לנהוג ולעשות, האמת והתשובה הנכונה שיכולה להיות, היא זו שבאה מהסברא של התורה, ותשובה כזו אפשר לשמוע רק מגדולי התורה.

כשעמדו בתור בבית מרן של שליט"א, פנה אליו בנו השני וחחל לדון שלכאורה מרן שליט"א יאמר שאין כל סיבה שלא להחליף את הדירה, ועל כן נחליף את הדירות, אך אם הוא יאמר אחרת, אזי... ר' שניאור השיבו שאין כל תועלת בנידונו, שהרי איני חפץ לעשות ככל אשר יצא מפיו, גם אם הדבר לא נראה בעיני, אם כן מה יש לי כעת לדון בדמיונות אלו, מה שיאמר זה מה שאעשה.

באותם רגעים לא שיער כלל ר' שניאור שהילוכו זה לבית מרן שליט"א יקבע בנפשות בניו כל ימיהם שיעור חי ומוחשי בשמיעת דעת תורה לא עורדין, כאשר מדיבוריו ומעשיו שלו ושל בני ביתו, ילמדו הרבה יותר מאשר מעצם דברי מרן שליט"א.

התור הלך והתקדם, והם כבר עמדו סמוך ונראה למרן שליט"א והם שמעו את אלו שלפניהם שהגיבו את קולם בשאלותיהם, והתפלאו לשמוע שישנם כלל שאלה בכלל לשמוע את דברי מרן שליט"א, אלא רק חפצים בתשובה מסוימת, וכאשר מרן שליט"א משיב לכל אחד, הם מנסים להתוכח ולהוסיף שאלות את דעתו.

בחרדת קודש נכנס ר' שניאור אל הקודש פנימה, אל חדרו של מרן שליט"א, וסיפר לו את הצפיפות הרבה שיש לו בביתו ועל ההצעה של שכנו בדבר החלפת הדירות, וביקש לדעת את המעשה אשר יעשה. מרן שליט"א הרים את עיניו הטהורות ופנה אליו ושאל, מה רע לך בדירה שלך שאתה צריך להחליף דירה? ר' שניאור השיב שזה לא דירה רעה, אלא שהיא קטנה מאוד, ויש לו תינוק בבית החולים שעדיין לא נמצא לו מקום להשכיבו, ועל כן הוא שואל אם כדאי להחליף את הדירה.

מרן שליט"א הושיט את ידו הטהורה וברכו בברכה מרובה, שה' יזכה אותו שיוולדו לו ילדים רבים והבית יהיה מלא בזרע ברז ה'. ר' שניאור השיב בהתרגשות מרובה 'אמן'.

הנכד שעמד על יד מרן שליט"א בכדי לעזור לשואלים ולזרז את הנחשלים, רצה לעזור להם ופנה למרן שליט"א בקול הם, סבא, הם לא ביקשו לברכה לילדים, וכי יראת הילדים? מרן שליט"א שאל את ר' שניאור, מי אתה לא רוצה עוד ילדים? הנכד חזר וניסה להסביר למרן שליט"א, סבא, יש להם שנים עשר ילדים, אבל הבית שלהם קטן וצפוף ואין להם מקום להכשיב את התינוק שנולד לה לפני כמה ימים שעדיין לא חזר מבית החולים, והוא שואל אם להחליף את הדירה שלו... תינוק אחד קטן לא צריך הרבה מקום, אמר מרן שליט"א, וחזר ושאל, בשביל מי להחליף דירה? הנה הדירה לא טובה? והוסיף ואמר, אבא היה אומר שדירה קטנה זה סגולה להרבה ילדים, ה' יעזור שיהיה לכם הרבה ילדים בדירה הקטנה. ר' שניאור שתק אמר 'אמן' בכוונה גדולה.

הנכד רצה שוב להסביר למרן שליט"א את דבר שאלתו של ר' שניאור, אלא שר' שניאור רמז לו שזה בסדר ואין צורך בכך. כשר' שניאור עמד לצאת מהחדר, אמר לו הנכד, תבין ניסיתי לעזור לך, אבל אני לא יודע למה הבנת הסבא היא נחוש בדעתו שלא להסכים להחלפה. אתה יכול להכנס מחר שוב, ויתכן שאם תשאל שוב תקבל תשובה אחרת.

כשיצא ר' שניאור מבית מרן שליט"א, פנו אליו שני בניו בשאלה, מה למעשה? ר' שניאור השיבם שפשוט וברור לו הדבר שהם לא מחליפים את הדירה. אבל אבא, פנה אליו אחד הבנים, אולי מרן לא הבין את שאלתך, הרי ראית שהוא בירך אותך בהרבה ילדים כאשר זכינו ויש לנו כבר משפחה ברוכה. הבן השני הוסיף ואמר, אפילו הנכד אמר לך שתוכל להיכנס שוב מחר ואולי תשמע תשובה אחרת. אולי תנסה לשוב מחר.

בני אהובי, אמר ר' שניאור לבניו, וכי חכמה היא לשמוע לדברי חכמים כשהם אומרים מה שאנו רוצים לשמוע, וכשהם מברכים שנעשה מה שתיכננו. הנסיון הוא לשמוע ולעשות ככל אשר יצא מפיהם ללא כל ערעור, גם כאשר אנו כלל לא מבינים את דבריו, ויש לנו גם לתלות שהוא לא שמע טוב או כי מיני דחיות סרק אחרות. מרן שליט"א שמע היטב את דבר שאלתנו, ואפילו חזרתי עליה פעם נוספת, וגם הנכד חזר עליה בקול רם. וכי אתה חושב שמרן שליט"א שלמד את כל חלקי התורה ובקי בהם על לשונם ואף מחדש חידושים נפלאים בתורה הקדושה, ובכל יום עונה מאות תשובות לשואלים בכל ענייני החיים, הוא מבין דברים פשוטים. אני לא יודע מדוע הוא השיב לנו כך, ואני גם לא יודע מה אי פעם בחיי אין אדע מדוע הוא השיב לנו כן, אבל מנוי וחתום הדבר אצלי שאנו לא מחליפים את הדירה, אלא הולכים לאלתר איזה שהוא רעיון שעל דעת נוכל להכניס מיטה נוספת לבית.

תוך כדי העלאת רעיונות שונים לאפשרויות לדחוק עוד יותר להכניס מיטה נוספת לתוככי הבית הקטן והצפוף, אמר ר' שניאור לבני ביתו, שם היתה לנו אמונת חכמים מוחשית יותר, היינו כבר מתחילים לתכנן מקום עבור עוד כמה ילדים, שהרי מרן שליט"א ביירך אותי היום פעמיים שיהיו לנו עוד ילדים, ועניתי אמן על ברכתו, ובוודאי שברכה זו תתקיים בבמוראה.

עוד אמר להם האב, שהלכנו למרן שליט"א, לא באנו בשביל לקבל ברכה, למרות שחפצנו בברכתו, אלא הלכנו למטרה אחת, והיא לשמוע דעת תורה ואורחות חיים האם להחליף את הדירה. ויתכן שהיות ואין כל איסור בהחלפת דירה, מרן שליט"א לא השיב לנו שלא נעשה כך, אלא רק דחה את רעיוננו בטענה שעל דעתו הנכד מלבד מה שביירך אותנו בברכות לרוב, הוסיף למלמדינו שאל לו לאדם לדרוף יותר מידי אחר העולם הזה עובר ואזל, אלא להשקיע את עיקר החיים והמחשבה על התורה והמצוות, לבנות לנו את דירת הקבע שלנו בעולם האמת. אך אם אשוב שוב למחרת אל מרן שליט"א, יכול להיות מאוד שיראה לנו בכך שאינני חפץ לשמוע את דעתו ולכן יאמר לי להחליף את הדירה ויברך אותי בכל טוב, אבל אז אפסיד הפסד רב, שאני כבר לא הולך בדרכה של תורה, לעשות ככל אשר מורים חכמי ישראל.

בני הבית ידעו שאין מה לנטות שכנוע את אביהם אפילו לחשוב שוב על הענין, והשתדלו לשמוח שמחה רבה בביתם במשפחתם, וללמוד לחיות עם מה שיש, ובזכות הצפיפות לשאר עוד יותר את מידותיהם, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, שכאשר כולם נמצאים יחדיו בצפיפות, הלבבות מתקרבים ולומדים עוד יותר לחלוק את מה שיש עם האחרים, ורוכשים וקונים מידות טובות בקניני נצח.

עברו מספר שנים בהם כזו בני המשפחה לעוד שמחות של הולדת שני ילדים נוספים, ובסופו של דבר נמצא לכולם מקום, ובמיוחד שהבנים הגדולים בגרו והלכו ללמוד בישיבות, כך שהיה מקום בדירה לכולם. מה גם שהאחירה הנעימה שהאב והאם השרו במעונם נתנה לכולם הרגשה טובה ומיוחדת, שמחמתה ילדיהם רבו הרבה פחות מאשר בבית גדול אחר עם מחצית הילדים ושטח בפנים, ובכל עת שמחו הילדים בחלקם והתעלו במעלות התורה והיראה וקיום המצוות בלבב שלם.

כשזכה ר' שניאור בפעם נוספת לקיום ברכתו של מרן שליט"א בכפל, היה זה כשנולדו לו זוג תאומים ומשפחתו כבר מנתה שבעה ילדים, באותה עת הודה ר' שניאור לה' על המתנות המיוחדות שזכה בהם, ויחד עם בני ביתו חשב מה זה ה' שואל מעמם בשעה זו. הם היכנו היטב שהדוחק בבית עומד להתגבר עד מאוד, בכדי יכול להמשיך שיאמרו הילדים זה לזה צר לי המקום שאלון בו, ועל כן חשב ר' שניאור שיתכן והמציאות כעת היא שעליו ללכת שוב למרן שליט"א ולשאול אותו האם עליו לעשות השתדלות לעבור לדירה גדולה יותר או לאו.

כשנכנס ר' שניאור למרן שליט"א ופרש בפניו את השאלה, השיבו מרן שליט"א שה' עוזר ומסייע לכל הכוהלים לפניו בתמימות, ומאן דהיהב חיי יהיב מזוני, ובכלל המזונות הוא גם המקום לגור בו. והוסיף וברכו בברכה והצלחה שה' יצליח דרכו שימצאי לפניו מקום טוב ומתאים עבורו ועבור בני ביתו. ר' שניאור ענה 'אמן' בכוונה לברכת מרן שליט"א והודה לו על ברכתו, ויצא מביתו בלב רגוע ובוטח, שתפילתו וברכתו של מרן שליט"א תתקיים בקרוב ועל הצד היותר טוב.

גם בדמיון הרחוק לא יכל ר' שניאור לחשוב מהיכן תגיע אליו הדירה הראויה. באחד הימים עוד בטרם שבה רעייתו מבית החלמלה עם התינוקות התאומים, דפקו על דלת ביתו שני אישים וביקשו לדבר עמו. השנים סיפרו לו שהם שליחי בית הדין לקיום צוואתו של יהודי גלמוד שהתגורר באיזור, וכתב בצוואתו לחלק לצדקה לומדי ועמלי תורה אם כל כסף ורכושו למעט לדמיה, שמחמת שאם לא זכה לילדים, ביקש להורישׁ את דירתו הגדולה ורחבת הידים למשפחה הברוכה ביותר המתגוררת בסמוך לביתו.

שמענו, אמר אחד מהם, שיש לכם משפחה מרובת ילדים, אך לידי מספר ברור לא הגענו, על כן באנו לשמוע מכם בכמה ילדים חנן אתכם ה'. כשהשיב לו ר' שניאור שלפני כשבועיים חנן אותו ה' בילדיו החמשה עשר והששה עשר, אמרו לו שניהם יחדיו שכפי הנראה הוא זה שזוכה בדירה, שיש לו את מספר הילדים הגבוה ביותר בשכונה, אלא שלא הם המחליטים, והם מסרו את הנתונים לבית הדין שהדיינים יכריעו בדבר.

דייני בית הדין התאספו לדיון בו פרשו שני הבודקים לפניהם את הנתונים שעלו בידם, ואמרו שמשפחתו של ר' שניאור היא המשפחה הברוכה ביותר בשכונה, ומה גם שביתם הוא מתקטנים ביותר, שזה ממש לא יאומן שבדירה פיצפונת זו הם מגדלים ילדים כה רבים ובאושר ושמחה.

הדיינים הודו להם על עבודתם, אלא שהוסיפו ואמרו שעליהם להיזהר שלא להכניס בעיות בתוככי עבודת הקודש שלהם, שהרי אנו מוזהרים שלא לְהַדֵּר דַּל בְּרִבוֹ, שלא להעדיף את הדל שיש לו דירה קטנה ובפופה על פני אחר שיש לו דירה מרווחת, אלא אנו צריכים לבדוק ולהכריע כדת של תורה למי מגיעה הדירה, בלא לחשוב כלל על התחבולנות האחרים.

מזכיר בית הדין שאחיו מתגורר באותה שכונה ולו ישנם חמשה עשר ילדים, פנה לדיינים וביקש להעיר את תשומת לבם שאחיו שאף לו משפחה ברוכה ביותר מתגורר במרחק של כשני בנינים מהדירה המבוררת של הגלמוד שנפטר, כאשר משפחתו של ר' שניאור מתגוררת במרחק כמה רחובות, ועל כן לכאורה הדירה מגעת לאחיו, שהוא בעל המשפחה הברוכה ביותר באיזור הדירה.

הדיינים ביקשו שיביאו בפניהם מפה מדויקת של השכונה, בה מופיעים הרחובות והבתים בקנה מידה מדויק, והחלו למדוד את המרחק בין הבתים. התוצאה שעלתה להם היתה, שאחי מזכיר בית הדין מתגורר כששים מטר ליד הדירה, ואילו ר' שניאור מתגורר במרחק של כתשע מאות וארבעים מטר מהדירה. לאור התוצאות הללו ישבו הדיינים לדון בדבר כל של תורה למי מגיעה הדירה המיוחלת.

במהלך ישיבתם של הדיינים, הגיר אחד מהם, שנראה לו שמלימוד פרשתנו עפרש"י ניתן להוציא יסוד שמחמתו ניתן להכריע את הדין כדת של תורה.

מנין בפרשתינו עפרש"י ניתן להגיע להכרעת הדין כדת של תורה?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" מגליון שבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י מצא הלל מזור ותשובה לשאלתו, האם כדאי לו למכור את ביתו בו הוא מתגורר כדי שיוכל להשקיע את הכסף בעסק מיוחד שבא לפניו, כשהוא חושב שתוך זמן קצר יוכל להרויח ממון רב ולקנות את ביתו מחדש. זזאת מדברי רש"י ל"ה כ"ה, עה"פ, "כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו", וביאר רש"י, "כי ימוך אחיך ומכר. מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דוחק עוני: מאחזתו. ולא כולה, למד דרך ארץ שישייר שדה לעצמו". מבואר בדברי רש"י, שאין לאדם למכור את שדהו אלא מחמת עוני, וגם אם כן, שלא ימכור את כולה אלא ישייר לעצמו חלק ממנה, ומכאן ניתן ללמוד שפשוט שאין למכור את דירת עצמו למטרת ריוח ומסחר.

ולמעשה היסוד בכל הדברים הללו הוא, שהנוטל עצה מהזקנים, זקני תלמידי חכמים, אינו נכשל.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון,
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - (08) [מחו"ל: בקידומת 8 - 972 +] (24 שעות)
[או למייל ichudbchidud@gmail.com - **כתובת מייל ח

סיפור ושאלה בציר

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם רש"י.

אחד הדברים המהותיים המבדילים בין חיי ההבל שאין מותר בהם מהבהמה, לבין חיים בדרך התורה וקיום המצוות, הוא בציות המוחלט לחכמים ונבונים, גדולי ישראל ההולכים בראש המחנה כעמודי אש לסלול את הנתיבות ולהאיר את הדרך ולסלק כל מיני משחיתים ומזיקים.

אותם הרחוקים מרחק 'שנות אור' מדעה ובינה, שלא הכירו מעולם מחשבה שאינה כולה נגיעות ותאוה, ואף לא ידעו וראו מעולם אדם שאינו דומה לחמור, מימיהם הראשונים עלי חלד מדמים הם בחוסר דעתם, כסל למו, שיש להם את היכולת להבחין ולהבדיל, להכריע ולהחליט בלא יכולת ערעור. כל גישתם היא לחלוק על הקודמים ולנתץ מוסכמות, להוכיח שכולם טועים ורק עמם הצדק והיושר. לעומתם מובדלים כל אותם טהורי הלב, היודעים נאמנה שהדעה והבינה מקורה בתורה הקדושה, שככל שאדם מרבה לעסוק ולעמול בתורה הקדושה, כך דעתו נכונה יותר והוא מצליח להשכיל ולהבין, ועל כן כל לומד מצורב ועד זקן מתייגע ועמל לאמץ את ראשו וליבו להבין את דברי התנאים והאמוראים, הראשונים והאחרונים, כאשר כל דרך הלימוד היא לנסות להבין את דברי הקדמונים וודאי שלא לסותרם ולחלוק עליהם, אלא רק להקשות בכדי להבין, ללבן את דבריהם בכדי לירד יותר לעומק דעתם הרחבה כחללו של עולם.

צורת לימוד זו של התורה הקדושה מחנכת כל יהודי מאז שחר נעוריו שעליו לשמוע ולקבל, להתייעץ ולהתכוון. כל הרוצה לעלות בהר ה' ולהגיע לחכמת התורה ואורחותיה, יודע שדרך אחת לפניו, והיא שיקבל מרבותיו אורחות חיים, ובפה כל שגורים דברי התנא רבן גמליאל במשנה באבות (א' ט"ו), "עשה לך רב והסתלק מן הספק", שכל דרכו של יהודי היא על ידי שעושה לו רב שאת דעתו שומע ובדרכיו הולך וכל אשר יאמר לו יעשה.

מהלך זה של כלל ישראל, בו הם נשענים על החכמים והזקנים, מפורש בתורה הקדושה (דברים ל"ב ז'), "שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֵּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ", וכך נהגו בכל הדורות, עוד מימות ישיבת אבותינו בארץ מצרים לפני גאולתם, וכדברי המדרש (שמו"ר ג' ח'), "לעולם זקנים מעמידים את ישראל... שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל...", ומוסיף התנא יוסי בן יועזר ומלמדינו (אבות א' ד'), "והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם", וכמו שכתוב באבות דרבי נתן (ו' ב'), "והוי מתאבק בעפר רגליהם כיצד, בזמן שתלמיד חכם נכנס לעיר, אל תאמר איני צריך לו, אלא לך אצלו... שב לפניו על הארץ, וכל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך באימה ביראה ברתת ובזיע, כדרך שקבלו אבותיך מהר סיני באימה ביראה ברתת ובזיע". ולא פלא שכל אלו שעשו כן החכימו והצליחו, והתקיים בהם דברי הפסוק (משלי י"ג כ'), "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם", וכביאורו של המלב"ם, שההולך את החכמים, למרות שהחכמה קשה לקניה, ולא מיד יקבלוהו החכמים אצלם כרֵע, אלא רק ילך אצלם, בכל זאת, על ידי הליכתו זו ילמד ממעשיהם ומחכמתם ויעשה כפי חוקי החכמה עד שבסופו יחכים ויתעלה ויהא אף הוא לחכם בתורה ויראה.

בהנהגה זו התחנך ר' שניאור מיום היותו על האדמה. אביו, שהיה בעצמו תלמיד חכם מובהק, תמיד ביטל את עצמו לחלוטין בפני כל הרבנים וגדולי ישראל. מאז שהיה ילד קטן הוא זוכר את עצמו שבכל ספק שהתעורר בביתם, אביו היה הולך לשאול ולהתייעץ עם מורו ורבו. בכל תקופה בה התעוררו שאלות הזמן, בהם יצאו גדולי ישראל בהוראתם הברורה, ביתם היה מהבתים הראשונים שקיבלו עליהם את דבריהם בשלימות, גם אם זה היה לפעמים קשה.

באחד הימים כשגדולי ישראל יצאו בקריאה לשנות אחת מפריטי הלבוש שהיה מקובל באותה עת, והיו שהשתמשו בזה לשחץ ופריצות, ועל כן הם אסרו את כל סוגי הבדים הללו, גם אם השתמשו בהם בבגדים צנועים וטובים, ובאותו היום בו התפרסמה קריאתם של גדולי ישראל אשר מורים איסור גמור בלבישת בגדים מבדים אלו, מיד אמו ואחיותיו עברו על בגדיהם אחד אחר השני ובדקום ומה שלא היה כדת לפי ההוראה האחרונה, עוד באותו יום פינו מביתם והטמינוהו עמוק בתוככי הפח השכונתי, שלא תכשל בם בת ישראל אחרת, באותה עת שאל שניאור את אמו בפני הילדים, מהיכן יש לה את אותו כח חזק ועזות דקדושה להתגבר על היצר כאריה ונמר ולעשות ככל אשר מורים חכמי ישראל.

האם השיבה לילדיה בנועם לשונה, שכל יהודי רוצה וחפץ ואף מקיים את מצוות השם, ובכל דור ודור הקב"ה מעמיד לנו את חכמי ישראל, שהם העוסקים והעמלים בתורת ה' כל ימיהם, ורק הם מבינים מה חובת כל אחד ואחד באותו דור כפי מה שהשם ציוונו בתורתו הקדושה, וה' נותן להם את הסייעתא דשמיא להבין מהתורה מה חובתנו ודרך הנהגתנו באותו הדור, ולכן כשהם מורים ומדריכים אותנו בדרך בה נלך, אנו הולכים בדרכם וצועדים בנתיבותם ומקיימים את דבריהם, שהרי זהו שציוה ה' בתורתו. ודרך חיים זו היא מה שכתוב בתורה (דברים י"ז י'), "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ", שבודאי שפסוק זה אינו מדבר רק על הוראה אחת לכמה שנים, כפי שיש שרגילים לחשוב, אלא זו הוראה וחיוב לכל יהודי לעשות כדברי רבותיו, ואם בזמן שזכינו הרי היתה מצוה זו על השמיעה המוחלטת לסנהדרין שבלשכת הגזית, בימינו המצוה היא להתבטל לגדולי ישראל שה' העמידם בדורנו, ההולכים לפנינו וסוללים לנו את דרכנו באור תורתם וביראתם הקודמת לה.

אם אתם חושבים שזריקת כמה עשרות בגדים במחיר של כמה אלפי שקלים זהו נסיון קשה, הסבירה להם האם, כמדומני שיש לכם טעות קטנה. כשאני הייתי נערה צעירה, החלה האם לספר, אבי נהג לצאת לתלמודו בבוקר ולחזור בערב, אך בצהרי אחד הימים חזר אבי לביתנו בסערת נפש עצומה, וסיפר שהשלטון חפץ ל'גייס את הבנות' וגדולי ישראל פסקו שהוא איסור גמור של 'יהרג ובל יעבור', שיש להרג על כך, ועל כן מיהר אבי לחזור ולהזהיר אותנו שעלינו להכין את עצמינו להריגה! או לישיבה ממושכת בבית הכלא!

תבינו ילדי היקרים, הוסיפה האם וסיפרה, לצערנו הרב היו משפחות רבות שעד אותה העת נחשבו כשומרי תורה ומצוות, שלא חפצו לקבל את פסקם המוחלט של גדולי ישראל, הם ניסו לומר שעסקני החצר וכל מיני בעלי אינטרסים לחצו עליהם, ואין זה כלל דעתם האמיתית, ובמיוחד שלא מצאו סעיף בשולחן ערוך שכתוב בו כן, והוסיפו וטענו שאף הישיבה בבית הכלא יש בה יותר פריצות מאשר ללכת לצבא, ועוד כהנה טענות שונות ומשונות, שהצד השווה שבכולם, שלא היה בהם כל ממש, ורק מוחם הקודח של חלושי אופי שחששו לעמוד בנסיון המציא דמיונות אלו.

בכל זאת, להוציא מלב הפוסחים על שתי הסעיפים, פירסמו גדולי ישראל בכל מקום ועל גבי כל במה ציבורית את דעתם הברורה בהלכה זו, ובאותה עת התברר קבל עם ועדה מי לה' ולתורתו ומי הולך עם פורקי העול ומחללי התורה. במקום בו התגוררנו, הלחץ החברתי באותם ימים בקרב מוסדות החינוך היה על כיוון של כניעה. בנות רבות סיפרו שהוריהם חושבים להעביר אותם למולך הציוני, וניסו לשכנע את האחרות שהמצב שם אינו כה נוראי. דברי המורות על כך שאנו זוכות להיות מבנות ישראל הכשרות והקדושות שמוסרות את נפשן לה' ותורתו, לא היה בכוחן לשבור את הלחץ החברתי שחלק מהבנות הביאו מבתיהם, ועל כך לא היתה ברירה והפסקנו ללכת ללימודים במוסדות החינוך, וישבנו בביתנו אומרות תהילים ומחזקות זו את זו בסיפורי גבורה על יהודיות בכל הדורות שמסרו את נפשן וקפצו לתוככי הלהבות האדירות בזעקת 'שמע ישראל', כשאנו מקוות שסיפורים אלו ישפיעו עלינו לטובה לבל נהיה מושפעות מהסביבה הפושרת.

בחסד ה' עלינו, בסופו של דבר לאחר תפילות ותחנונים לה', ראה ה' בעניינו ורב את ריבנו וגרם שהשלטונות יפחדו מהנחישות המוחלטת של הציבור לשמוע לגדולי ישראל ולהסכים למסור נפש על כך, ועל כן דחו את חוק הגיוס עד עצם היום הזה. אך במבט לאחור מקבלים צמרמורת כשרואים מה יצא מכל אותן משפחות שחפשו אחר תירוצים והיתרים, שלא שמעו לקול דברי גדולי ישראל, ברוב המקרים בנותיהן הלכו לקלון, ונכדיהם כבר לא היו שומרי תורה ומצוות, ובוודאי שלא נמנו על היראים והשלמים.

חינוכו של שניאור עשה פירות טובים, ובכל עת דבק ברבותיו ולמד מהם אורחות חיים, את הדרך אשר ילך והמעשה אשר יעשה. דמות דיוקנם של אביו ואמו עמדו לו תמיד מול עיניו כהדרכה ברורה בדבר דרכה של תורה באופן הנכון של שמיעה לקול דברי חכמים.

הבית אותו בנה ר' שניאור, היה על אותם יסודות נאמנים, ולאורם גידל את בני ביתו, שראו באביהם כמו שהוא ראה באביו, שמבטל את דעתו לחלוטין בפני מורו ורבו ובפני גדולי ישראל בכל מה שיאמרו, גם אם יאמרו על הנראה בעיניו כשמאל שהוא ימין.

צער רב נגרם לר' שניאור כשבנו בכורו פנה אליו פעם ושאלו בדבר הנהגתו של אחד מגדולי ישראל, שהוא אינו מבין מדוע הוא עשה כך. אביו השיבו בכאב לב, אינני מבין כלל את שאלתך, וכי הַ"אֶזוֹבוֹ" הפיצפון שבקיר יכול להחציף ולשאול על הנהגת הגדול שבארזים. וכי קטן התולעים המבוזים יכול להעיז פניו לשאול מה עושה אדם גדול. אני מבין שאתה מרגיש את עצמך כ'מאן דאמר' להבין את דבריו והנהגותיו של אותו אחד מגדולי ישראל שעמל בתורה יומם ולילה במשך עשרות שנים רבות, בטהרת הלב והמחשבה, וכל מחשבת ליבו רק תורה ויראה כל היום. וכי למדת אחד מחלקי אלפים ממה שהוא למד, וכי עמלת בתורה אחד מחלקי אלפים שהוא עמל ויגע, וכי יראת השמים בוערת בקרבך אחד מחלקי אלפים שבקרבו. הלא תבוש ותכלם מעצם העלאת שאלה שכזו.

ויתרה מזו, הוסיף ר' שניאור ואמר לו, סבך, אבי שליט"א שנחשב בציבור כתלמיד חכם מובהק, ששנים רבות עמל בתורה יומם וליל ביראת שמים טהורה, אמר לי פעם, שקיבל מרבותיו, שאפילו מי שזכה להיות 'תלמיד' לאדם גדול, שזו כבר דרגה גדולה ועצומה, בכל זאת לימדונו חז"ל (ע"ז ה' ב'), שאין אדם עומד על דעת רבו לדעת סוף דעתו ותבונתו, עד שיחלפו ארבעים שנה, וכל אותם דברים רבים שלפני שנות דור הוא לא הבין, אלא עשה בלא להבין, כיום ארבעים שנה אחרי, הוא מתחיל להבין ולהשכיל. מה גם שתמיד הזהיר אותנו אבינו, שנשמור את פינו לשוננו ואף מחשבתינו, שלא להיות חלילה מאלו המהרהרים אחר רבותיהם, שעליהם אמר רבי אבהו (סנהדרין ק"י א'), שהם כאילו מהרהרים אחר השכינה.

זאת לא אוכל להבין, אמר ר' שניאור לבנו, היאך יתכן שיעמוד אחד שאף אם הוא בקי בכמה מסכתות וקצת משנה ברורה, בודאי שהוא רחוק מדרגת 'תלמיד חכם', ויתחיל לתת דעות לגדולי ישראל, ישמיע את הגיגי לשוננו ומחשבותיו שבדרך כלל לא נשאבו רק ממקורות טהורים, ויחשב ויתן פרשנויות שונות מדוע אותו גדול נוהג כך ומדוע הגדול האחר עושה אחרת. ומה המניעים של אותם גדולים ומה תוכניותיהם האחרות, ואף מה לדעתו הם אמורים וצריכים לעשות, כאילו מדובר בחבריו לחדר קפה.

מעולם, אמר ר' שניאור, לא באתי לאחד מחברי ששואל ומתייעץ ונוהג בדרכו של מורו ורבו, בכדי לשכנעו שישאל ויתייעץ וילך בדרכו של מורי ורבי. אם הוא מתייעץ עם רבו, כל עוד שמדובר בתלמיד חכם מובהק העמל בתורה עשרות שנים, וקיבל מרבותיו גדולי הדורות שלפנינו, היאך אני יכול לומר לו שיעזוב את מקור מים החיים שלו, את הבאר ממנו הוא שותה, וישמע לדבריַ ללכת לרב אחר, הרי אין זו דרכה של תורה. דרך התורה אחת היא, שכל אחד ישמע לרבו וילך בדרכיו ובאורחותיו וככל היוצא מפיו יעשה.

דברי ר' שניאור נכנסו אל תוככי ליבו של בנו, במיוחד שראה שרבים מאלו הדשים בכל העניינים הללו העומדים ברומו של עולם, סופם שנכשלים בביזוי תלמידי חכמים ועוד איסורי דיבור ומחשבה אחרים ונוראים, ומה גם שלא מעטים מהם נתגלו לפניו במלא קלונם, שכלל אינם מבטלים את דעתם לדעת גדולי ישראל, אלא בדרך כלל קובעים לעצמם משנה סדורה על פי הלך רוחם ומה שקראו ושנו בכל מיני עיתונים ושבועונים שאין דעת חכמים נוחה מהם, ולאחר מכן הם מחפשים לעצמם 'גדול' שנראה להם שאורחותיו מתאימים להם, וכל עוד שנראה להם שאותו 'גדול' הולך בתלם שהם סללו לו, הם מחשיבים את עצמם כתלמידיו ועושי דברו, אך אם ברבות הימים אותו ה'גדול' נוהג ומדריך אחרת ממה שנראה בעיניהם, מאותו הרגע הוא נפסל בעיניהם, ומדברים עליו כל מה שדיברו על גדולי ישראל האחרים עד היום הזה, וכעת הם מחפשים אחר 'גדול' אחר שיתאים להם וחוזר חלילה, כך שלא הם אלו שמבטלים את עצמם והולכים בדרכו של ה'גדול', אלא הם מחפשים 'גדול' ההולך בדרכם.

לאחר שנים רבות בהם משפחתו של ר' שניאור גדלה והתרחבה, ונולדו לו בנים ובנות שגדלו לעובדי ה', היה הבית צר מלהכיל את כולם. אותה הדירה הקטנה והצרה בת שני החדרים התמלאה בברכת ה' בכל טוב, אלא שיחד עמם לא אירע הנס שכותלי הבית התרחבו, ובפועל הבית היה צר וקטן לכל בני המשפחה. רבות חשבו בני הבית על האפשרויות העומדות בפניהם שיוכלו לעבור לבית גדול יותר, אלא שלא עמדו בפניהם אפשרויות כלכליות להוצאות עתק אלו של רכישת דירה גדולה יותר, ועל כן גנזו את תוכניותיהם משנה לשנה ומלידת ילד נוסף ללידה הבאה.

אחד מחסדי ה' עמנו, היה נוהג ר' שניאור לומר, שהילדים נולדים אחד אחרי השני. אם היו נולדים לנו כל הילדים בבת אחת, לא היינו יכולים להכניסם לביתינו. זה פשוט לא היה שייך. אבל ה' נתן לנו ילד אחר ילד, ותמיד ניתן למצוא מקום לעוד ילד אחד, ושוב מקום לילד אחד, כך שבסופו של דבר לכולם יש מקום בבית.

כשנולד ילדו השנים עשר והבית כבר היה ממש צר מאוד, וכבר עשו את כל האילתורים והרעיונות להכניס מיטות נוספות, ולא מצאו כל פתרון היכן להשכיב את התינוק שצריך לשוב בעוד כמה ימים מבית החולים, באותה עת פנה אליו שכנו הקרוב אליו, וסיפר לו שאמו האלמנה חפצה לגור בסמוך אליו, והיא מציעה לו הצעה דמיונית, שהם יחליפו עמה את דירתם, שבמקום דירתם הקטנה בת שני החדרים, יקבלו את דירת אמו בת שלושת החדרים הנמצאת במשך הרחוב, שלמרות היותה דירה ישנה שחדריה קטנים, בכל זאת ירוויח מההחלפה עוד קרוב לעשר מטר מרובע, שטח נכבד במיוחד ביחס למה שיש לו, כך שמהחלפה זו ירוויחו לעבור לדירה גדולה יחסית ויחסכו את הסכום העצום של ההפרש בין הדירות, וישארו באותה שכונה ובאותו איזור.

ברגע הראשון חשב ר' שניאור להסכים מיידית להצעת השכן, אלא שהחליט בדעתו שלא עושים צעד כזה מבלי לשמוע דעת תורה ולקבל את ברכתו של מרן שליט"א, ועל כן סיפר ר' שניאור לבניו הגדולים את דבר ההצעה שקיבל מהשכן, ויחד עמהם הלך לבית מרן שליט"א לשמוע ממנו דעת תורה בדבר המעשה אשר יעשה.

בדרכם שאל אחד הבנים את אביהם. אני מבין שהולכים לשאול את מרן שליט"א בעניני חינוך או בדרכי עליה ועבודה, שהרי כל ימיו הוא עסק ועוסק בלעבוד ולעלות ולחנך את עצמו, ומי שיודע לחנך את עצמו יוכל להדריך אחרים להתחנך ולחנך. אבל מה שייך לשאול את מרן

המשך בעמוד הבא

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

המשך מעמוד הקודם

שליט"א בעניני ממונות ועסקים, האם לקנות דירה אחרת או להחליפה בדירת אֵם השכן, וכי הוא יודע כלל היכן נמצא הבנין בו אנו גרים, הרי אף את הרחוב שלנו אינו מכיר כלל, על כן מה אנו באים לשאול.

ר' שניאור הבין שהליכתם זו, היא ההזדמנות לחנך את בניו לביטול מחשבתם בכל ענין לדעתם הרחבה של גדולי ישראל, ועל כן סיפר להם את דברי זקנם שהיה אומר לו בכל עת ושעה בה היו הולכים יחדיו לגדולי ישראל, לשמוע מהם דעת תורה ואורחות חיים.

סבא היה נוהג לומר לנו, הביטו וראו כמה מאושר העמל בתורה יומם ולילה, לבד מהשמחה והתענוג שיש לו בכל עת ושעה שאין כדוגמתו בתענוגות המדומים והרגעיים שבעניני העולם הזה, עוד יש לו לעמל בתורה שהוא יודע תמיד כיצד לנהוג על פי התורה, שהרי כל הבריאה היא על פי התורה, שהקב"ה 'איסתכל באורייתא וברא עלמא'. והיה סבא מסיים, שמלבד כל זה, דבר פשוט הוא שמי שעמל ושקוע בתורה כל חייו, מחשבתו היא מחשבה של תורה, רעיונותיו הם תורה וכל הרהורין הם אך ורק בתורה ועמלה, ולכן בכל מה ששואלים את מי שכל ימיו שקוע בתורה, עוד לפני שבירר ממה שלמד בתורה לענות על השאלה שנשאל, ה'מושכל ראשון', המחשבה הראשונה שלו, היא מחשבה של תורה, שהרי סברתו ומחשבתו אינה אלא סברא של תורה, וסברא של תורה זו היא המציאות.

לכן, אמר ר' שניאור לבניו, בכל שאלה שמתעוררת לנו, וכל ספק שבא לפנינו ואנו רוצים לדעת מהי הדרך הנכונה לנהוג ולעשות, האמת והתשובה הנכונה שיכולה להיות, היא זו שבאה מהסברא של התורה, ותשובה כזו אפשר לשמוע רק מגדולי התורה.

כשעמדו בתור בבית מרן שליט"א, פנה אליו בנו השני והחל לדון שלכאורה מרן שליט"א יאמר שאין כל סיבה שלא להחליף את הדירה, ועל כן נחליף את הדירות, אך אם הוא יאמר אחרת, אזי... ר' שניאור השיבו שאין כל תועלת בנידונו, שהרי אני חפץ לעשות ככל אשר יצא מפיו, גם אם הדבר לא נראה בעיני, אם כן מה יש לי כעת לדון בדמיונות אלו, מה שיאמר זה מה שאעשה.

באותם רגעים לא שיער כלל ר' שניאור שהילוכו זה לבית מרן שליט"א יקבע בנפשות בניו כל ימיהם שיעור חי ומוחשי בשמיעת דעת תורה ללא עוררין, כאשר מדיבוריו ומעשיו שלו ושל בני ביתו, ילמדו הרבה יותר מאשר מעצם דברי מרן שליט"א.

התור הלך והתקדם, והם כבר עמדו סמוך ונראה למרן שליט"א והם שמעו את אלו שלפניהם שהגביהו את קולם בשאלותיהם, והתפלאו לשמוע שישנם כאלו שלא באים כלל לשמוע את דברי מרן שליט"א, אלא רק חפצים בתשובה מסוימת, וכאשר מרן שליט"א משיב להם אחרת, הם מנסים להתווכח ולשנות את דעתו.

בחרדת קודש נכנס ר' שניאור אל הקודש פנימה, אל חדרו של מרן שליט"א, וסיפר לו את הצפיפות הרבה שיש לו בביתו ועל ההצעה של שכנו בדבר החלפת הדירות, וביקש לדעת את המעשה אשר יעשה. מרן שליט"א הרים את עיניו הטהורות ופנה אליו ושאל, מה רע לך בדירה שלך שאתה צריך להחליף דירה? ר' שניאור השיב שזה לא דירה רעה, אלא שהיא קטנה מאוד, ויש לו תינוק בבית החולים שעדיין לא נמצא לו מקום להשכיבו, ועל כן הוא שואל אם כדאי להחליף את הדירה.

מרן שליט"א הושיט את ידו הטהורה ובירכו בברכה מרובה, שה' יזכה אותו שיולדו לו ילדים רבים והבית יהיה מלא בזרע ברך ה'. ר' שניאור השיב בהתרגשות מרובה 'אמן'.

הנכד שעמד על יד מרן שליט"א בכדי לעזור לשואלים ולזרז את הנחשלים, רצה לעזור להם ופנה למרן שליט"א בקול רם, סבא, הם לא ביקשו ברכה לילדים, יש להם כבר הרבה ילדים! מרן שליט"א שאל את ר' שניאור, מה אתה לא רוצה עוד ילדים? הנכד חזר וניסה להסביר למרן שליט"א, סבא, יש להם שנים עשר ילדים, אבל הבית שלהם קטן וצפוף ואין להם מקום להשכיב את התינוק שנולד להם לפני כמה ימים שעדיין לא חזר מבית החולים, והוא שואל אם להחליף את הדירה שלו... תינוק אחד קטן לא צריך הרבה מקום, אמר מרן שליט"א, וחזר ושאל, בשביל מה להחליף דירה? האם הדירה לא טובה? והוסיף ואמר, אבא היה אומר שדירה קטנה זה סגולה להרבה ילדים, ה' יעזור שיהיה לכם הרבה ילדים בדירה הקטנה. ר' שניאור שוב אמר 'אמן' בכוונה גדולה.

הנכד רצה שוב להסביר למרן שליט"א את דבר שאלתו של ר' שניאור, אלא שר' שניאור רמז לו שזה בסדר ואין צורך בכך. כשר' שניאור עמד לצאת מהחדר, אמר לו הנכד, תבין ניסיתי לעזור לך, אבל אני לא יודע למה הסבא היה נחוש בדעתו שלא להסכים להחלפה. אתה יכול להכנס מחר שוב, ויתכן שאם תשאל שוב תקבל תשובה אחרת.

כשיצא ר' שניאור מבית מרן שליט"א, פנו אליו שני בניו בשאלה, מה למעשה? ר' שניאור השיבם שפשוט וברור לו הדבר שהם לא מחליפים את הדירה. אבל אבא, פנה אליו אחד הבנים, אולי מרן לא הבין את שאלתך, הרי ראית שהוא בירך אותך בהרבה ילדים כאשר זכינו ויש לנו כבר משפחה ברוכה. הבן השני הוסיף ואמר, אפילו הנכד אמר לך שתוכל להיכנס שוב מחר ואולי תשמע תשובה אחרת. אולי תנסה לשוב מחר.

בני אהובי, אמר ר' שניאור לבניו, וכי חכמה היא לשמוע לדברי חכמים כשהם אומרים את מה שאנו רוצים לשמוע, וכשהם מברכים שנעשה את מה שתיכננו. הנסיון הוא לשמוע ולעשות ככל אשר יצא מפיהם ללא כל ערעור, גם כאשר אנו כלל לא מבינים את דבריו, ויש לנו גם לתלות שהוא לא שמע טוב או כל מיני דחיות סרק אחרות. מרן שליט"א שמע היטב את דבר שאלתנו, ואפילו חזרתי עליה פעם נוספת, וגם הנכד חזר עליה בקול רם. וכי אתה חושב שמרן שליט"א שלמד את כל חלקי התורה ובקי בהם על לשונם ואף מחדש חידושים נפלאים בתורה הקדושה, ובכל יום עונה מאות תשובות לשואלים בכל ענייני החיים, הוא אינו מבין דברים פשוטים. אני לא יודע מדוע הוא השיב לנו כך, ואני גם לא יודע אם אי פעם בחיי אני אדע מדוע הוא השיב לנו כן, אבל מנוי וחתום הדבר אצלי שאנו לא מחליפים את הדירה, אלא הולכים לאלתֵּר איזה שהוא רעיון שעל ידו נוכל להכניס מיטה נוספת לבית.

תוך כדי העלאת רעיונות שונים לאפשרויות לדחוק עוד יותר להכניס מיטה נוספת לתוככי הבית הקטן והצפוף, אמר ר' שניאור לבני ביתו, שאם היתה לנו אמונת חכמים מוחשית יותר, היינו כבר מתחילים לתכנן מקום עבור עוד כמה ילדים, שהרי מרן שליט"א בירך אותי היום פעמיים שיהיו לנו עוד ילדים, ועניתי אמן על ברכתו, ובוודאי שברכה זו תתקיים במלואה.

עוד אמר להם האב, כשהלכנו למרן שליט"א, לא באנו בשביל לקבל ברכה, למרות שחפצנו בברכתו, אלא הלכנו למטרה אחת, והיא לשמוע דעת תורה ואורחות חיים האם להחליף את הדירה. ויתכן שהיות ואין כל איסור בהחלפת דירה, מרן שליט"א לא השיב לנו שלא נעשה כך, אלא רק דחה את רעיונינו בטענה שאין דבר רע בדירתינו הקטנה, ומלבד מה שבירך אותנו בברכות לרוב, הוסיף ללמדינו שאל לו לאדם לרדוף יותר מידי אחר העולם הזה שהוא עובר וחלף, אלא להשקיע את עיקר החיים והמחשבה על התורה והמצוות, לבנות לנו את דירת הקבע שלנו בעולם האמת. אך אם אשוב שוב למחרת אל מרן שליט"א, יכול להיות מאוד שיראה בכך שאינני חפץ לשמוע את דעתו ועל כן יאמר לי להחליף את הדירה ויברך אותי בכל טוב, אבל אז אפסיד הפסד רב, שאני כבר לא הולך בדרכה של תורה, לעשות ככל אשר מורים חכמי ישראל.

בני הבית ידעו שאין מה לנסות לשכנע את אביהם אפילו לחשוב שוב על הענין, והשתדלו לשמוח שמחה רבה בביתם ובמשפחתם, וללמוד לחיות עם מה שיש, ובזכות הצפיפות לשפר עוד יותר את מידותיהם, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, שכאשר כולם נמצאים יחדיו בצפיפות, הלבבות מתקרבים ולומדים עוד יותר לחלוק את מה שיש עם האחרים, ורוכשים וקונים מידות טובות בקניני נצח.

עברו מספר שנים בהם זכו בני המשפחה לעוד שמחות של הולדת שני ילדים נוספים, ובסופו של דבר נמצא לכולם מקום, ובמיוחד שהבנים הגדולים בגרו והלכו ללמוד בישיבות, כך שהיה מקום בדירה לכולם. מה גם שהאווירה הנעימה שהאב והאם השרו במעונם נתנה לכולם הרגשה טובה ומיוחדת, שמחמתה ילדיהם רבו הרבה פחות מאשר בכל בית אחר עם מחצית ילדים ושטח כפול, ובכל עת שמחו הילדים בחלקם והתעלו במעלות התורה והיראה וקיום המצוות בלבב שלם.

כשזכה ר' שניאור בפעם נוספת לקיום ברכתו של מרן שליט"א בכפל, היה זה כשנולדו לו זוג תאומים ומשפחתו כבר מנתה ששה עשר ילדים, באותה עת הודה ר' שניאור לה' על המתנות המיוחדות שזכה בהם, ויחד עם בני ביתו חשב מה ה' שואל מעמם בשעה זו. הם הבינו היטב שהדוחק בבית עומד להתגבר עד מאוד, וכבר יכול להיות חשש שיאמרו הילדים זה לזה צר לי המקום שאלון בו, ועל כן חשב ר' שניאור שיתכן והמציאות כעת היא שעליו ללכת שוב למרן שליט"א ולשאול אותו האם עליו לעשות השתדלות לעבור לדירה גדולה יותר או לאו.

כשנכנס ר' שניאור למרן שליט"א ופרש בפניו את השאלה, השיבו מרן שליט"א שה' עוזר ומסייע לכל ההולכים לפניו בתמימות, ומאן דהיהב חיי יהיב מזוני, ובכלל המזונות הוא גם המקום לגור בו. והוסיף וברכו בברכה והצלחה שה' יצליח דרכו שימציא לפניו מקום טוב ומתאים עבורו ועבור בני ביתו. ר' שניאור ענה 'אמן' בכוונה לברכת מרן שליט"א והודה לו על ברכתו, ויצא מביתו בלב רגוע ובוטח, שתפילתו וברכתו של מרן שליט"א תתקיים בקרוב ועל הצד היותר טוב.

גם בדמיון הרחוק לא יכל ר' שניאור לחשוב מהיכן תגיע אליו הדירה הראויה. באחד הימים עוד בטרם שבה רעייתו מבית ההחלמה עם התינוקות התאומים, דפקו על דלת ביתו שני אנשים וביקשו לדבר עמו. השֵׁנים סיפרו לו שהם שליחי בית הדין לקיום צוואתו של יהודי גלמוד שהתגורר באיזור, וכתב בצוואתו לחלק לצדקה ללומדי ועמלי תורה את כל כספו ורכושו למעט הדירה, שמחמת שהוא לא זכה לילדים, ביקש להוריש את דירתו הגדולה ורחבת הידים למשפחה הברוכה ביותר המתגוררת בסמוך לביתו.

שמענו, אמר אחד מהם, שיש לכם משפחה מרובת ילדים, אך לידי מספר ברור לא הגענו, על כן באנו לשמוע מכם בכמה ילדים חנן אתכם ה'. כשהשיב לו ר' שניאור שלפני כשבועיים חנן אותו ה' בילדיו החמשה עשר והששה עשר, אמרו לו שניהם יחדיו שכפי הנראה הוא זה שזוכה בדירה, שיש לו את מספר הילדים הגבוה ביותר בשכונה, אלא שלא הם המחליטים, והם ימסרו את הנתונים לבית הדין שהדיינים יכריעו בדבר.

דייני בית הדין התאספו לדיון בו פרשו שני הבודקים לפניהם את הנתונים שעלו בידם, ואמרו שמשפחתו של ר' שניאור היא המשפחה הברוכה ביותר בשכונה, ומה גם שביתם הוא מהקטנים ביותר, שזה ממש לא יאומן שבדירה פיצפונת זו הם מגדלים ילדים כה רבים ובאושר ושמחה.

הדיינים הודו להם על עבודתם, אלא שהוסיפו ואמרו שעליהם להיזהר שלא להכניס רגשות בתוככי עבודת הקודש שלהם, שהרי אנו מוזהרים שלא לַהֲדֵר דַּל בְּרִיבוֹ, שלא להעדיף את הדל שיש לו דירה קטנה וצפופה על פני אחר שיש לו דירה מרווחת, אלא אנו צריכים לבדוק ולהכריע כדת של תורה למי מגיעה הדירה, בלא לחשוב כלל על החשבונות האחרים.

מזכיר בית הדין שאחיו מתגורר באותה שכונה ולו ישנם חמשה עשר ילדים, פנה לדיינים וביקש להעיר את תשומת ליבם שאחיו שאף לו משפחה ברוכה ביותר מתגורר במרחק של כשני בנינים מהדירה המדוברת של הגלמוד שנפטר, כאשר משפחתו של ר' שניאור מתגוררת במרחק כמה רחובות, ועל כן לכאורה הדירה מגעת לאחיו, שהוא בעל המשפחה הברוכה ביותר באיזור הדירה.

הדיינים ביקשו שיביאו בפניהם מפה מדוייקת של השכונה, בה מופיעים הרחובות והבתים בקנה מידה מדויק, והחלו למדוד את המרחק בין הבתים. התוצאה שעלתה להם היתה, שאחי מזכיר בית הדין מתגורר כששים מטר ליד הדירה, ואילו ר' שניאור מתגורר במרחק של כתשע מאות וארבעים מטר מהדירה. לאור התוצאות הללו ישבו הדיינים לדון בדבר כדת של תורה למי מגיעה הדירה המיוחלת.

במהלך ישיבתם של הדיינים, העיר אחד מהם, שנראה לו שמלימוד פרשתנו עפרש"י ניתן להוציא יסוד שמחמתו ניתן להכריע את הדין כדת של תורה.

מנין בפרשתינו עפרש"י ניתן להגיע להכרעת הדין כדת של תורה ?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" מגליון שבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י מצא הלל מזור ותשובה לשאלתו, האם כדאי לו למכור את ביתו בו הוא מתגורר כדי שיוכל להשקיע את הכסף בעסק מיוחד שבא לפניו, כשהוא חושב שתוך זמן קצר יוכל להרויח ממון רב ולקנות את ביתו מחדש. זזאת מדברי רש"י כ"ה כ"ה, עה"פ, "כִּי יִמּוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹאֵלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו", וביאר רש"י, "כי ימוך אחיך ומכר. מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דוחק עוני: מאחזתו. ולא כולה, למד דרך ארץ שישייר שדה לעצמו". מבואר בדברי רש"י, שאין לאדם למכור את שדהו אלא מחמת עוני, וגם אם כן, שלא ימכור את כולה אלא ישייר לעצמו חלק ממנה, ומכאן ניתן ללמוד שפשוט שאין למכור את דירת עצמו למטרת ריוח ומסחר.

ולמעשה היסוד בכל הדברים הללו הוא, שהנוטל עצה מהזקנים, זקני תלמידי חכמים, אינו נכשל.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון,
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - (08) [מחו"ל: בקידומת 8 - 972 +] (24 שעות)
[או למייל ichudbchidud@gmail.com - **כתובת מייל חדשה** עד יום ב' בערב בלבד]

הפרסים לשבוע זה: ספר **"אורחות שבת", ג"כ.**
עוד **שלושה** זוכים **נוספים**, כל אחד בספר **"והגדת על חומש במדבר", מאוצרותיו של המגיד הגה"צ ר' גלינסקי שליט"א.**
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בצידו": שני זוכים, כל אחד בספר **"לקוטי חפץ חיים"**

להערות, הארות ותגובות וכל עניני העלון, ותרומות והנצחות, יש לפנות למערכת בפקס ובמייל הנ"ל

שפות הזוכים לשבוע פרשת אפר
הרבנים \ הבה"ח
האוסמן י. – מודיעין עילית – יסוד ושורש העבודה, ב"כ.
שוב צ. – ירושלים – פניני אבי עזרי.
בן שושן נ. – קרית ספר – פניני אבי עזרי.
קנון ד. – בני ברק – פניני אבי עזרי.
פולק מ. – מודיעין עילית – פניני אבי עזרי.
קסל מ. – קרית ספר – שושנת העמקים לבעל הפמ"ג.
גליק י.ז. – נתניה – שושנת העמקים לבעל הפמ"ג.
הודעה נשלחה/תשלח לזוכים. (במהלך החודש הקרוב)

לתקופת נסיון, ניתן לקבל כל שבוע את העלון **בפקס** או **באימייל** (ללא תשלום). המעונינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל: ichudbchidud@gmail.com

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית - ארץ ישראל